

BOTOFTE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
----------	---------------------------	----------------------	-------------------

Navn: Botofte	Navnetype: -tofte
----------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Botofte er nævnt første gang 1231 i formen Botoftebool.
Forleddet er en form af mandsnavnet, glda. Boi.
Efterleddet er tofte, som betyder "det af fællesskabet und-
tagne til bebyggelse m.m. beregnede areal, der tilkom hver
gårdejer i en landsby".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vi- kingetid og middelalder
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er
anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
----------	------------------------------------	--------------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger placeret uregelmæssigt langs den nord-syd-gående vej og dens udgrening mod øst og vest. Husene ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Skov på de fleste af byens sider.

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Blokudskiftning, store regelmæssige blokke på ager-jorden, uregelmæssigt i skovområderne.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 4 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug

rotation:

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terræn-skrænter.

jordbund: Store områder med henholdsvis moræneler, ferskvandstørv og -sand.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, N og delvis mod V.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng, skov og kyst.

Store engarealer i den østlige del og store skovområder i den vestlige del.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
----------	---------------------------	----------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

60% af gårdene er bevaret i byen, som stadig har karakter af en løst opbygget bebyggelse. Der er ikke sket nybebyggelse af betydning i byen, hvor vejnettet stadig er ret intakt. Tofteskelene er delvis bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Eng øst og nord for byen.

Skov i den sydlige ende.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
----------	---------------------------	----------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 454 ha, heraf opdyrket i 1688: 19%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		34	53				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		12	15	13	13	15	19
Huse:		8	6		12		
Huse m/ jord:				6		19	21
Huse u/ jord:				5		3	8
I alt:		20	21	24	25	37	48
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(64%) 1664 ¹	8	3		3,9			
(79%) 1688	13			2,4			
(100%-1:2) 1844	15			3,0			
(89%) 1903	19			2,4			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	90	112	178				
Børn:	59	67	86				
I alt:	149	179	264				

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
-----------------	------------------------------------	--------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			12	5			3	1
1844					15	22		
1903					19	29		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 454 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 19%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets stærke præg af skov og mose, samt at dyrkningssystemet da var alsædebrug. Botofte takseredes i 1688 til 34 tdr.htk., hvilket på grund af opdyrkning steg til 53 tdr. i 1844. Allerede i 1600-tallet svarede flere gårde afgifter af rydningsjord. I det oprindelige ejerlav synes Tranekær slot at have gjort indhug. Botofte fungerede som ugedagstjenerby til Tranekær. Syd for Skovmose har ligget en enestegård Tillegård. På matr.nr. 4 a i Botofte er udgravet rester af en middelalderlig teglovn.

Botofte blokudskiftedes i 1799 og siden er 6 gårde flyttet ud.

Omkring 1200 erhvervede kongen 6 mark sølv jord i Botofte. I 1426 erhvervede Maribo Kloster en tofte i Botofte. Kronen var dog i senmiddelalderen næsten enebesidder i byen. Ejendommeligt nok afhændede kronen i 1577 1 gård i byen sammen med Krogagergård (Stensgård), men i 1641 erhvervedes en gård igen. I 1610 omtales 9 gårde og 6 huse i byen som ugedagstjenere til slottet, medens 3 andre gårde formentlig var på adelige hænder. Denne stilling holdt sig endnu i 1664. Da kronen i 1672 afhændede Tranekær medfulgte 11 gårde og 8 huse i byen. I 1766 havde Tranekær fortsat 11 gårde og 9 huse, medens Fårevejle havde en enkelt gård. I 1844 og endnu i 1903 var Tranekær enebesidder i byen.

Antallet af gårde stiger fra 12-13 i 1600-1700-tallet (i 1664 er flere udprægede småbol regnet for gårde) til 19 i 1903. Hustallets stigning i det 19. årh. var til gengæld beskeden og befolkningstallets vækst fra 1787 til 1901 har normalt omfang.

Byens gårde var i 1688 meget små og Tranekærs 11 gårde lå i 1766 alle i intervallet 1½-3 tdr.htk. Byen havde således et egaliseret præg, omend en egentlig stram egalisering aldrig synes gennemført.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tranekær
----------	------------------------------------	--------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

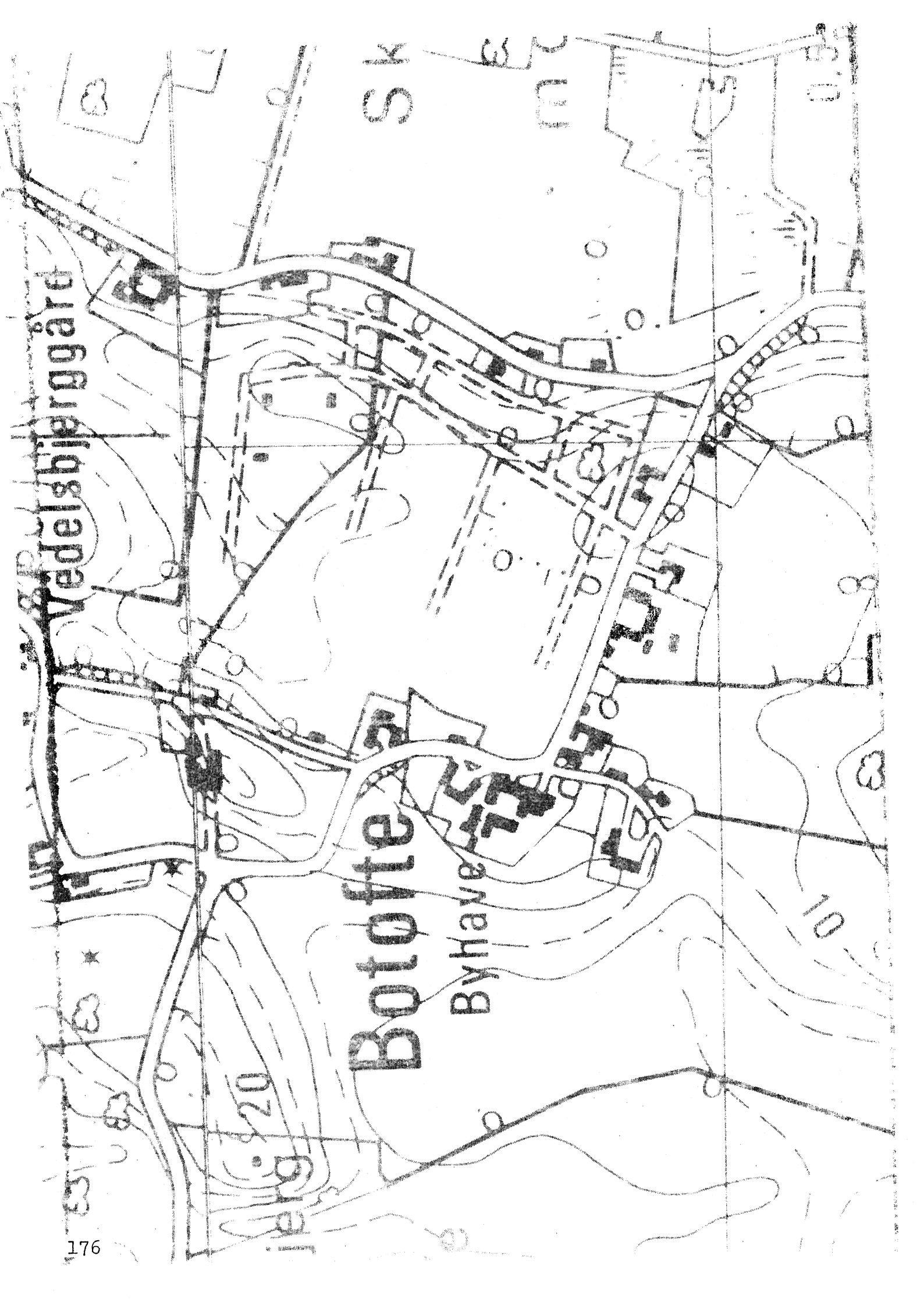
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille adelby af vikingetidsnavnetypen -tofte er som typisk for kystejlerlav placeret i et indre hjørne af ejerlavet og har ager/skovorientering. Byformen er slynget vejby. Tranekær Ladegård har gjort indhug i ejerlavet.
- 2) Udviklingstype. Byen var fra middelalder til 1903 (stort set) samlet under Tranekær len (fra 1672 grevskabet). Byen bestod fortrinsvis af små ugedagstjenerbol til slottet og havde et egaliseret præg. Trods den manglende overgang til selveje ekspanderede bebyggelsen i normalt omfang i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

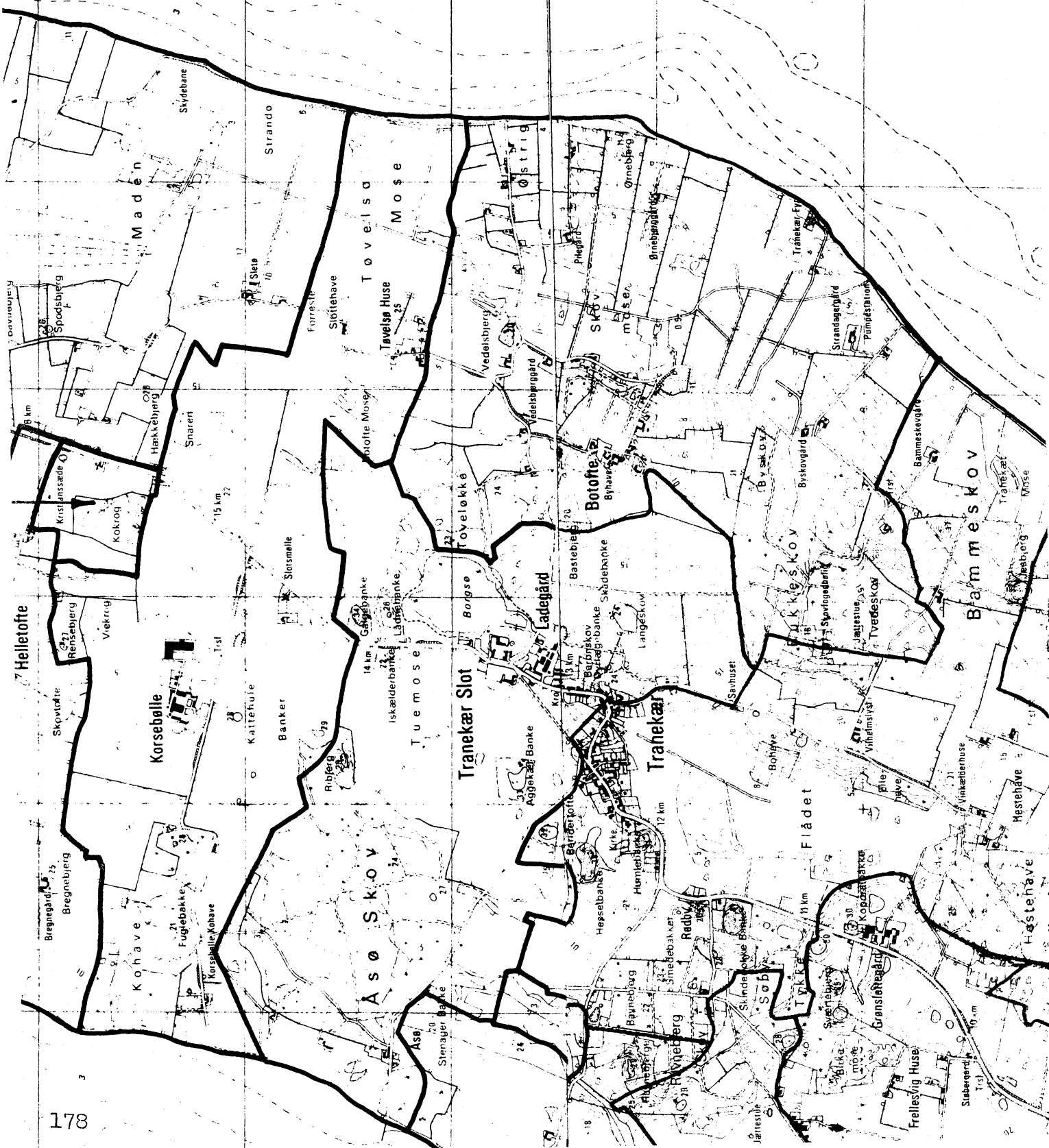
- 1) Bytomten er delvis bevaret, men har dog fået et løsere præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt større eng- og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Tillegård, 2 frilagte gårdtomter.

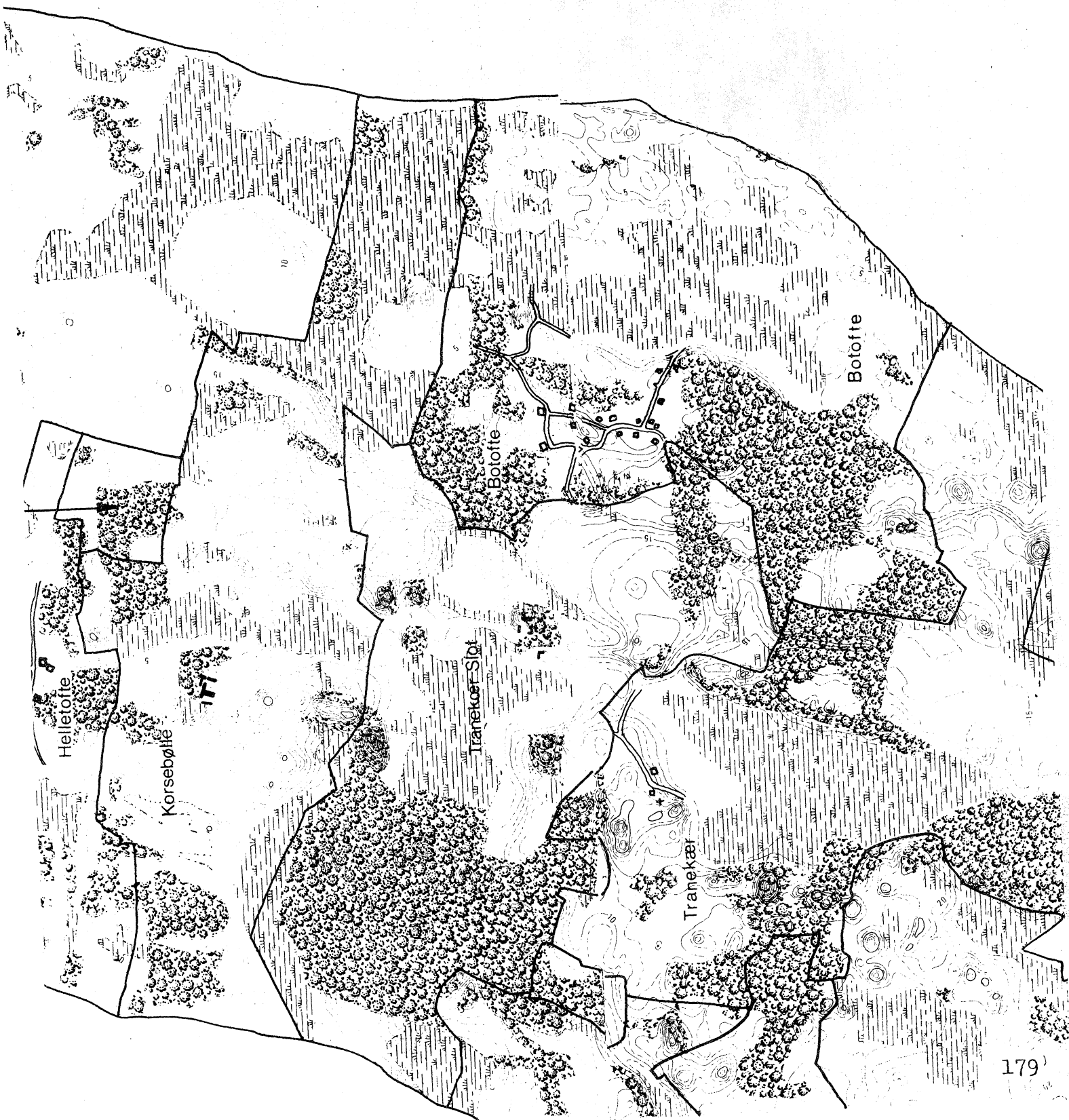

Botofte

Byhave

Vedelsbjærggård

BØSTRUP

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Bøstrup	Navnetype: -Torp.
-----------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Bøstrup er nævnt første gang 1341 i formen Bøostrop. Kilden kan dog også referere til en anden by. Forleddet er mandsnavnet, glde. Bøsi. Efterleddet er torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype:

Adelby med kirke.

Anlæggelsestidspunkt:

Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er nedlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Bøstrup sogn fødtes 1810 præsten G. Fr. A. Graae.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Langeland, Nr.	Tranekær	Bøstrup

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slyngget vejby.

Af byens 9 gårde ligger de i byen værende (på kortet fra 1799 er 3 udflyttet) uregelmæssigt på begge sider af den krogede nord-syd-gående vej med husene spredt mellem gårdene. Den ene gård ligger lidt sydvest for de øvrige. Isoleret nordvest for byen ligger kirken og præstegården.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning 6 gårde.

☒ ved udskiftningen 3 gårde.

☒ efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet øst for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Svalebølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

Landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker.

jordbund: Overvejende moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, V og delvis mod S.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng, skov og kyst.

☐ blandingsøkonomi med

Skov mod V og S, eng mod N og S.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	---------------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 2 af de oprindelige 8 gårde er tilbage samt præstegården isoleret ved kirken. Der er sket bebyggelse i byen, ikke så meget på de gamle tomter som langs den nord-syd-gående vej vest for den gamle bydel, hvorved byens tyngdepunkt er forskudt. Vejsystemet er næsten uforandret bortset fra, at vejen mod sydvest er sløjfet. Toftesystemet er delvis opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En mindre del af vangesystemets hegn.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov mod SØ, eng mod NØ.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	---------------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 265 ha, heraf opdyrket 1688: 35%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
		38	43	

Bebyggelsesenheder: Incl. Sønderskov.

			1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:			10 ²	11	8	10	13
Huse:					12		
Huse m/ jord:			1	1		18	17
Huse u/ jord:				3		1	24
I alt:			11	15	20	29	54

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
100%	1664 ¹	3			3,0
82%	1688	9	1	1	3,8
90%	1844	9		1	4,6
62%	1903	9	3	1	4,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	66	115	144
Børn:	37	80	71
I alt:	103	195	215

1. 1 af 3 kendte.

2. incl. Vingård og Jydeholm.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
-----------------	---	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7	1	1		2	
1844	5	12			5	2		5
1903	11	38				1	2	2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 265 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 35%, hvilket er i overensstemmelse med det store indhold af eng og skov i det stærkt kuperede terræn. Bøstrup by havde dog dyrkningsfællesskab med udflytterbyen Svalebølle og ejerlavsgrensene fastlagdes derfor først endeligt ved udskiftningen. Byen havde trevangsbrug og takseredes i 1688 til 38 tdr.htk. og i 1844 til 43 tdr.htk. Kirken og præstegården ligger uden for byen. Kirken var oprindeligt herredskirke i Nørre herred.

Bøstrup blokudskiftedes år 1800 og siden er 6 gårde flyttet ud.

Gården Jydeholm kan være et lille middelalderligt væbnergods. I 1412 pantsatte Sven Utsen bl.a. Jydeholm og 2 gårde i Bøstrup. Byen domineredes dog i senmiddelalder af sognekirke og -præstegods. I 1404 skænkede Ingvar Nielsen af Kædeby en gård i Bøstrup til præstebordet. Hertil kom Vingården (Skulle levere vin til kirken). I 1572 havde præstebordet selve præstegården, 3 mensalgårde og 3 ugedagshuse i Bøstrup foruden Vingården, medens Bøstrup kirke havde en enkelt gård. "Sognegodset" var således ialt på 6 gårde og 3 huse.

Endnu i 1664 dominerede sognegodset. Den indensogns hovedgård Egeløkke havde da kun en gård, medens Bjelkefamilien havde 2 gårde, hvoraf den ene var Jydeholm. Da kronen i 1672 afhændede Tranekær medfulgte Vingård og 5 andre gårde i Bøstrup. Endnu sidst i 1700-tallet ejede de indensogns hovedgårde Egeløkke og Nedergård kun hver 1 gård. Overgangen til selveje skete i flere omgange og var endnu ikke afsluttet i 1903.

Antallet af gårde ligger ret konstant omkring 10 fra 1600-tallet til 1844, idet der dog er problemer med enestegårdene Vingård og Jydeholm. Inden 1903 stiger gårdtallet i begrænset omfang som følge af overgangen til selveje. Hus- og befolkningsvæksten er markant i det 19. årh.

Gårdene var i 1684 i gennemsnit små og bebyggelsen fik derfor et egaliseret præg. Der er muligvis foretaget en egentlig egalisering i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	---------------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

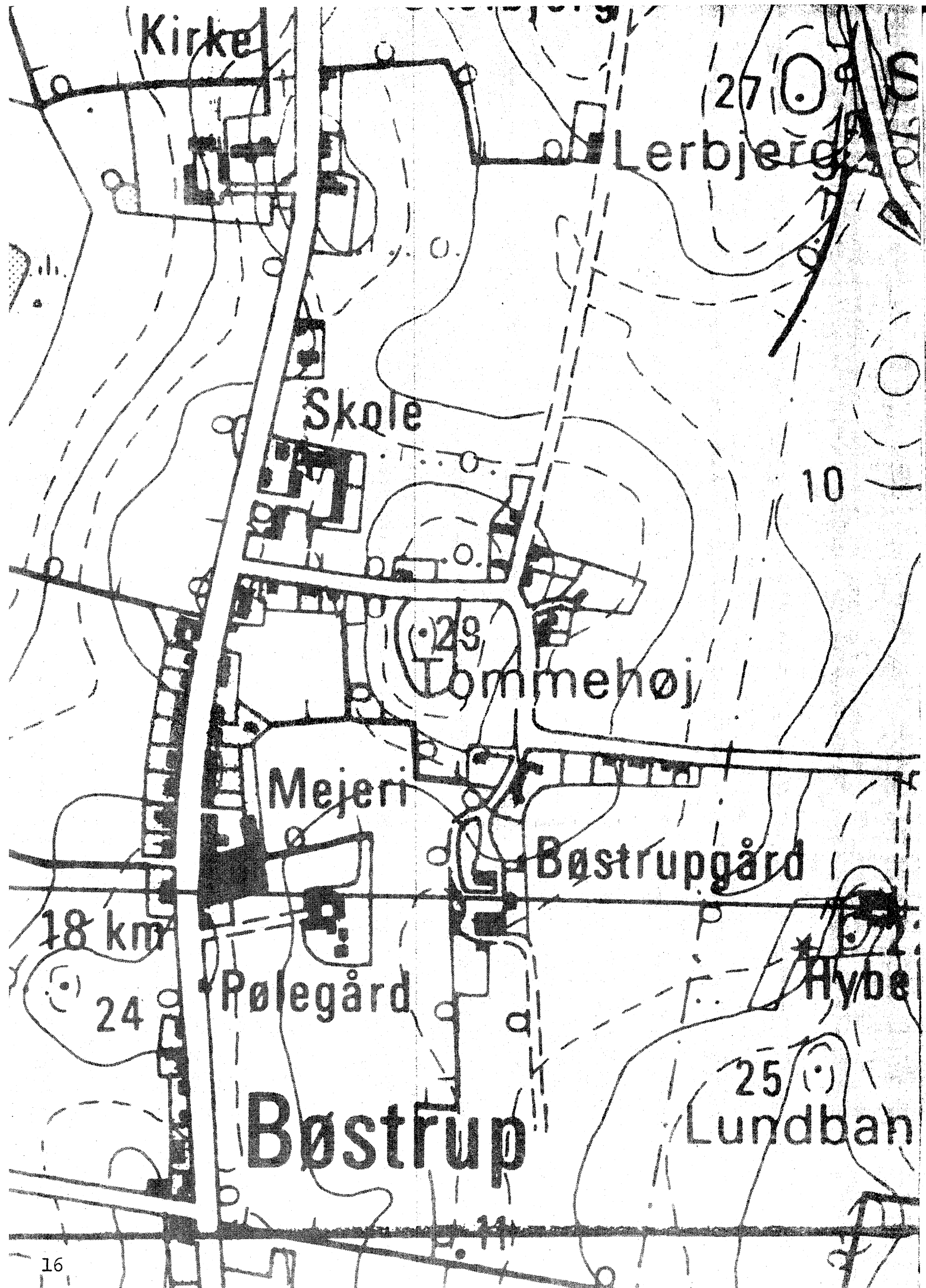
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

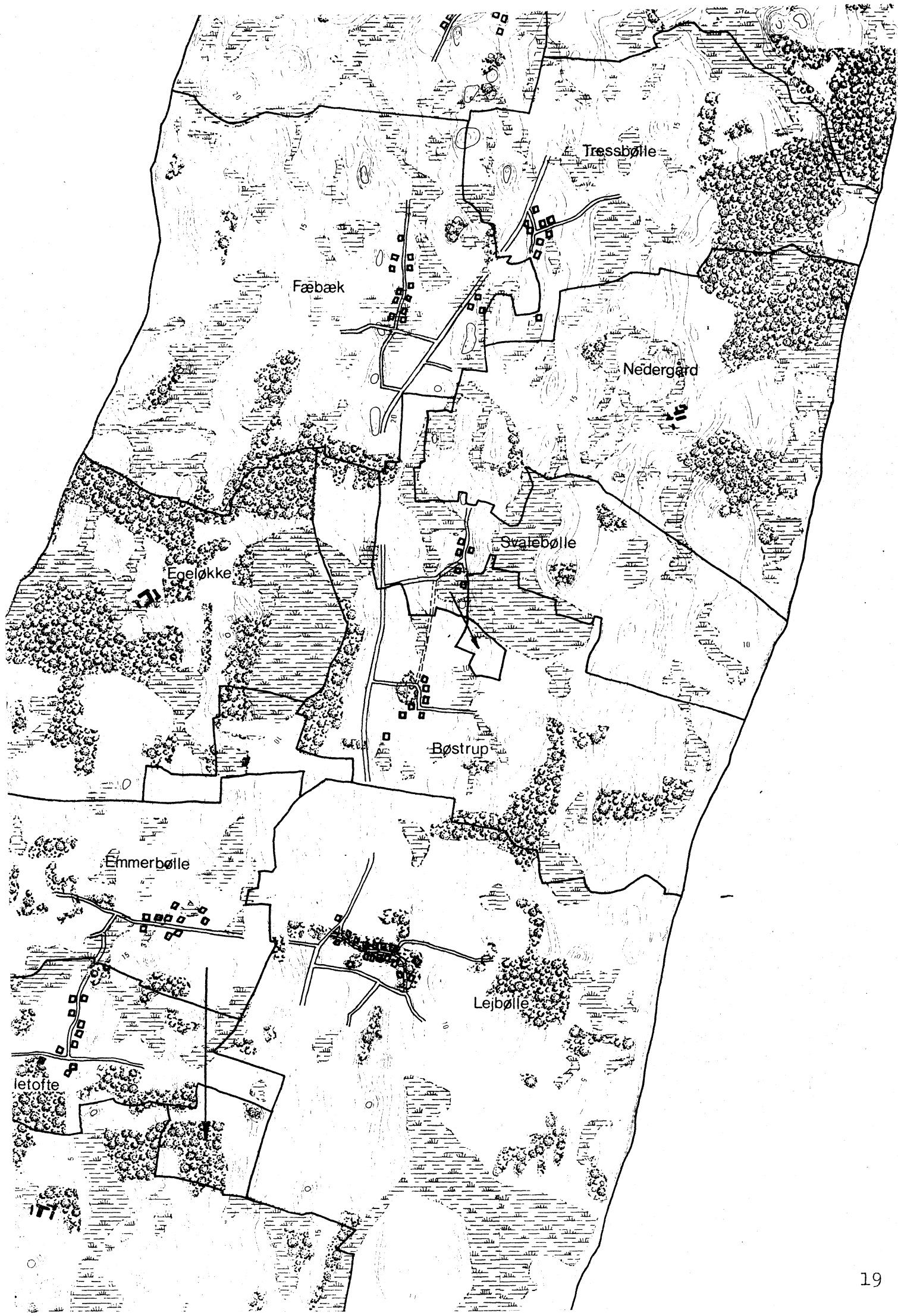
1. Anlægstype. Den lille kirkeadelby af vikingetidsnavnetypen -torp er som typisk for kystejlerlav placeret i det inderste hjørne og har agerorientering. Byformen er slynget vejby og kirken samt præstegård ligger for sig selv. Af det oprindelige ejerlav er udskilt udflytterbyen Svalebølle, der havde integreret dyrkningsfællesskab med moderbyen.
2. Udviklingstype. Jydeholm er muligvis oprindelig en senmiddelalderlig væbnergård. Fra 1400-tallet domineredes byen af kirke- og præstebesiddelse, der siden fulgte Tranekær. Byen bestod fortrinsvis af smågårde og havde derfor et egaliseret præg. Muligvis er der foretaget en egentlig egalisering på udskiftningstiden. Overgangen til selveje skete trinvis og ledsagedes af markant ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret skov og eng, samt en mindre del vangehegn.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: omkring 3 frilagte gårdtomter.

EMMERBØLLE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	---------------------------	----------------------	------------------

Navn: Emmerbølle	Navnetype: -bølle.
-------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Emmerbølle er nævnt første gang 1404 i formen En Campo Emerbølæ majoris. Der skelnedes tidligere mellem store- og lille Emmer.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byens gårde og huse ligger uregelmæssigt placeret omkring en bueformet vejforte. 4 af gårdene ligger dog sammen 2 og 2 langs veje mod henholdsvis øst og vest.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 1 gård.
☐ efter udskiftningen
 Flyttet SV. for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 Vangelag med Lejbølle og Helletofte.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker.

jordbund: Overvejende moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod V og delvis mod S.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng, skov og kyst.
☐ blandingsøkonomi med
 Eng spredt rundt i ejerlavet, skov mod V ud til kysten.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

4 ud af 7 gårde ligger tilbage i byen, idet en er flyttet ud og 2 må være nedlagt. Der er ikke sket nybebyggelse i byen. Vejnettet er ret forandret, idet vejforten er forsvundet og den øst-vest-gående vej rettet ud. Toftesystemet er delvis bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Eng i den vestlige del. Skov syd for Helletofte.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
-----------------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 222 ha, heraf opdyrket i 1688: 40%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
		37	41	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1778	1844	1903
Gårde:		10	8	7	8	7	6
Huse:		1					
Huse m/ jord:				2	2	8	9
Huse u/ jord:						1	5
I alt:		11	8	9	10	16	20

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
+ 5 ukendte	1664		3		
(57%)	1688	3	4		5,2
(100%)	1844	5	2		4,8
(100%)	1903	1	5		5,5

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	36	54	62
Børn:	22	37	21
I alt:	58	91	83

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3		5			
1844					7	8		1
1903	6	12				1		1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 222 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 40%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 37 tdr.htk. og tilsvarende til 41 tdr. htk. i 1844. I 1662 takseredes de 8 gårde i Store Emmerbølle til 61 tdr.htk., medens gården Lille Emmerbølle takseredes til 8 tdr.

Emmerbølle er muligvis udflyttet fra Helletofte. Senere er fra Emmerbølle mod nord udskilt den lille landsby Nakkebølle og enestegårdene Hegnedsgård (Brunsgård) og Egeløkke. I Næstebølle fandtes i 1400-årene 1-2 adelige sædegårde. Egeløkke kendes som sædegård fra 1426. I 1610 var Egeløkke, Hegnedsgård og Næstebølle (ialt 6 gårde) dog alle i fæste. Egeløkke genoprettedes som hovedgård før 1649 af 3 gårde. Hegnedsgård kendes som hovedgård fra 1633, men såvel Hegnedsgård, Næstebølle samt lille Emmerbølle forsvandt inden 1770 under Egeløkke. Fra 1400-tallet skelnes mellem landsbyen Store Emmerbølle og gården Lille Emmerbølle.

Emmerbølle blokudskiftedes år 1800 og siden er 1 gård flyttet ud.

I 1470'erne omtales en adelig sædegård i Emmerbølle. Endnu i 1605 omtales Emmerbøllegård, der da var en fæstegård. I 1404 skænkedes gods i Emmerbølle til Bøstrup kirke, ligesom Skt. Knuds Kloster i Odense i 1400-tallet erhvervede gods i byen. I 1464 skødede væbner Toms Baad Helletoftegård med bl.a. 2 små bol i Emmerbølle til Tranekær kirke. Kronen havde i 1664 ialt 3 gårde i byen, medens den indensogns hovedgård Nedergård havde de resterende 5 gårde. Kronens 3 gårde fulgte med salget af Tranekær i 1672. I 1773 havde Nedergård 7 gårde og 1 hus i byen, medens Egeløkke kun synes at have besiddet huse. Endnu i 1844 var byen samlet under de indensogns hovedgårde, men i 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde falder fra 10 i 1610 til 6 i 1903 delvis som følge af hovedgårdseksponering fra Egeløkke. Som følge af den sene overgang til selveje stiger hus- og befolkningstallet kun moderat i det 19. årh. Byen egaliseredes på udskiftningstiden.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
-----------------	---	-----------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder-navnetypen -bølle er centralplaceret i sit ejerlav og har agerori-entering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Byen synes udflyttet fra Helletofte. Mod nord udparcelleredes landsbyen Næstebølle samt enkeltgården Lille Emmerbølle, Hegnedsgård og Egeløkke, der efterhånden alle opslugtes til Egeløkke hovedgård.
2. Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen en væbnergård Emmerbøllegård, men prægedes i øvrigt af kirke og kronbesiddelser. I løbet af 1600-1700-tallet samledes byen under de indensogns hovedgårde Nedergård og Egeløkke, og byen egaliseredes på udskiftningstiden. En sen overgang til selveje ledsagedes af meget begrænset ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men præges af vejgennembrud.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del eng og skov samt en del udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 3-4 frilagte gårdtomter.

Landingsplads

Tørnehøjgård

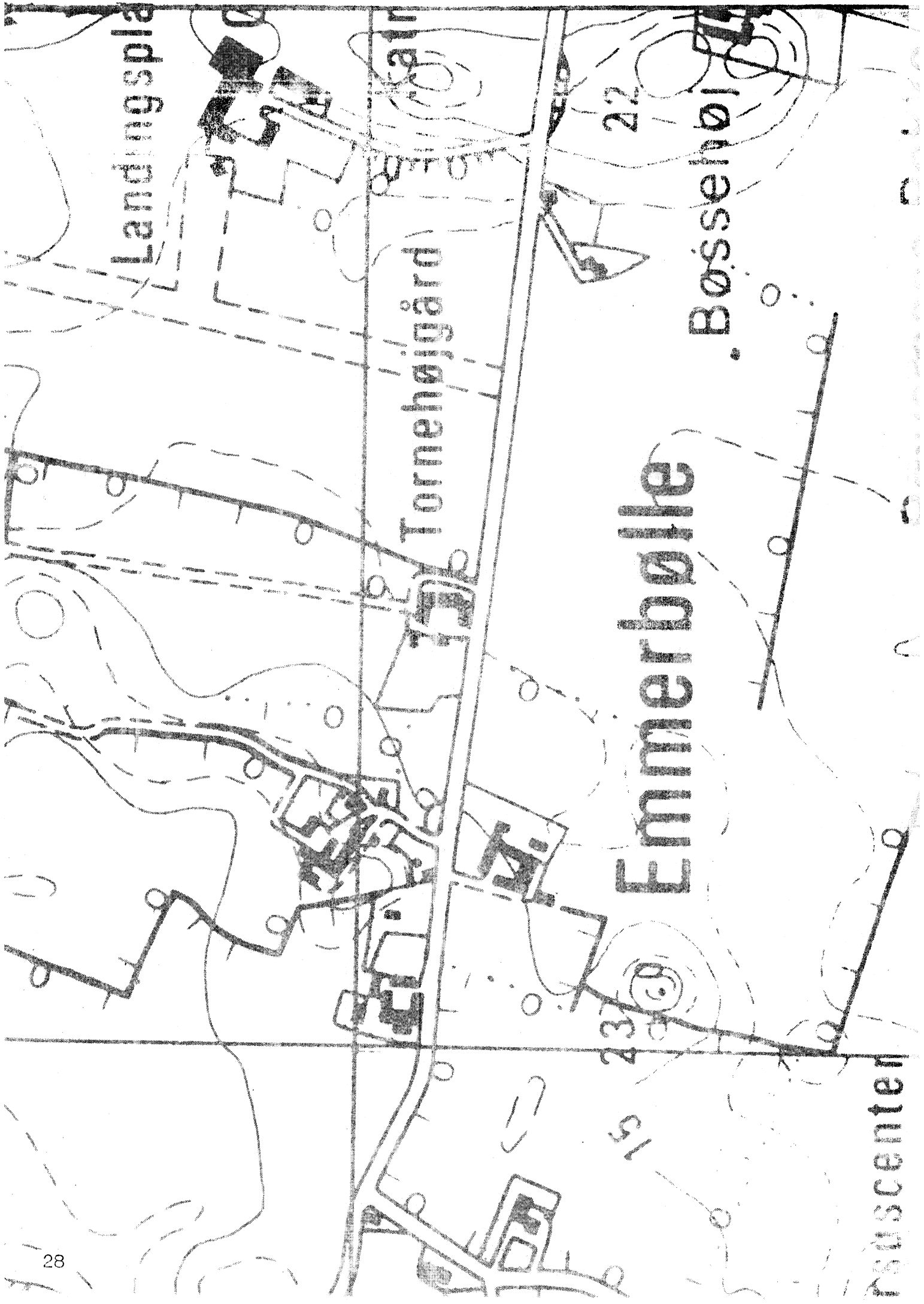
Emmerbølle

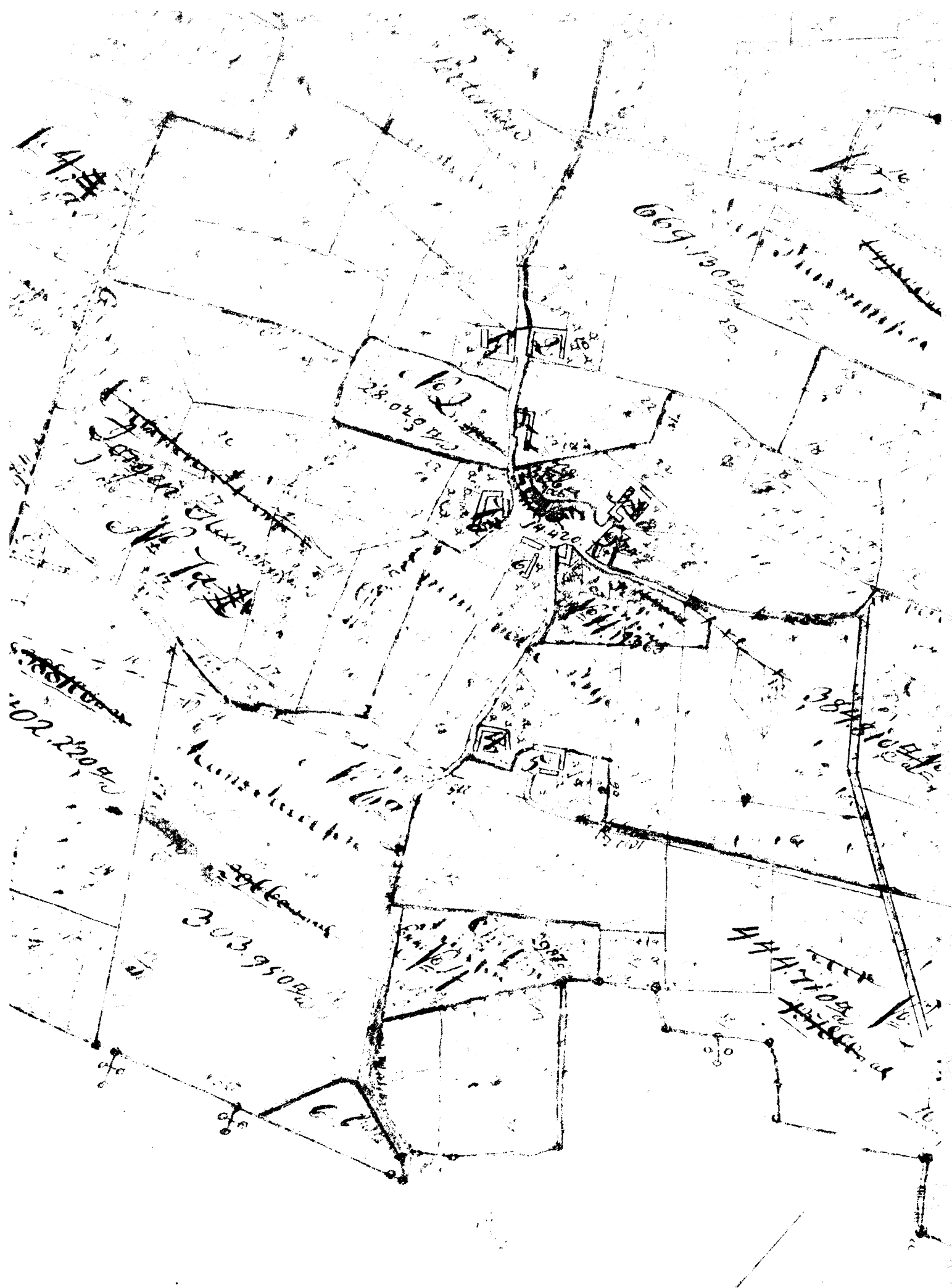
Bøsseløkke

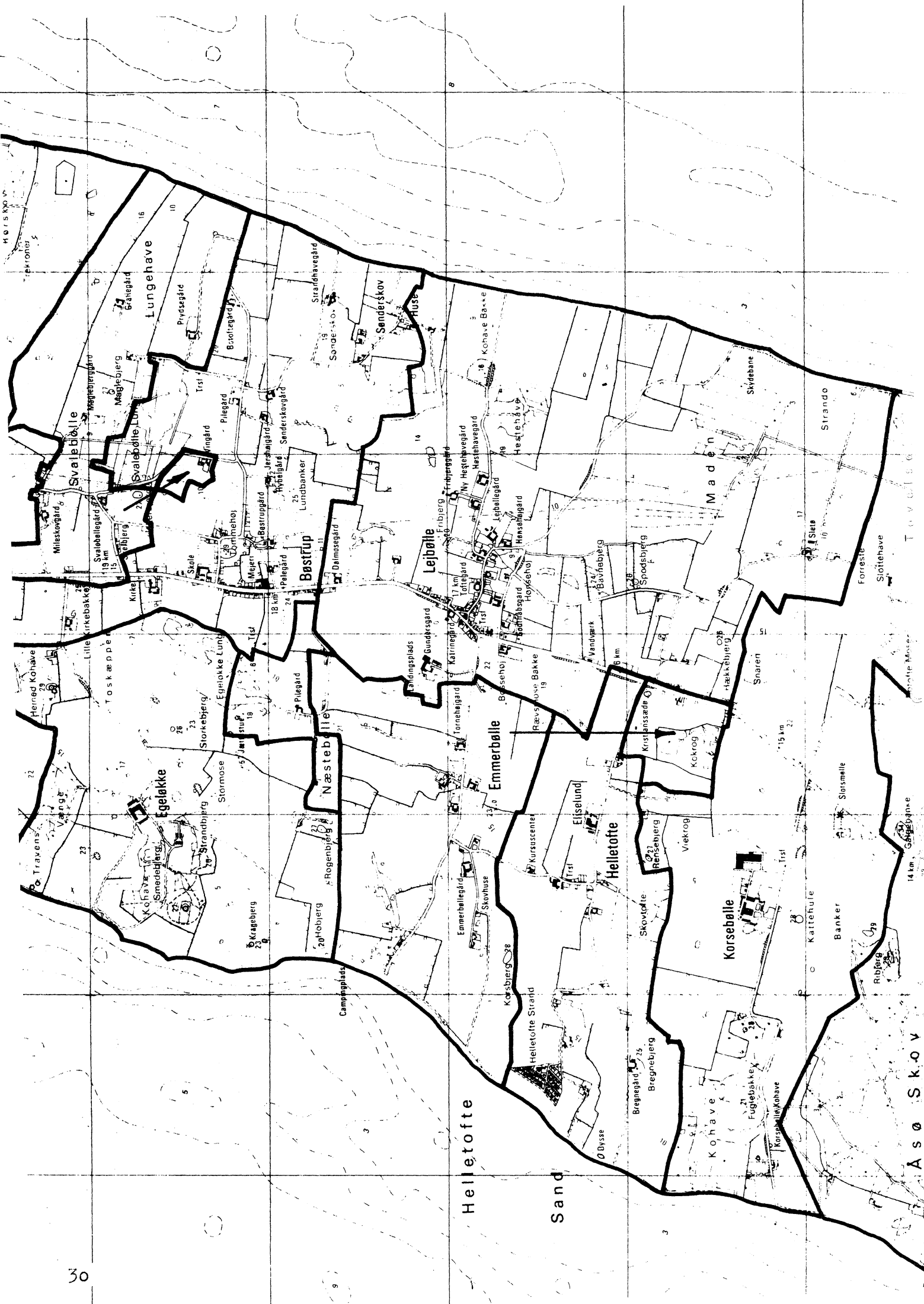
22

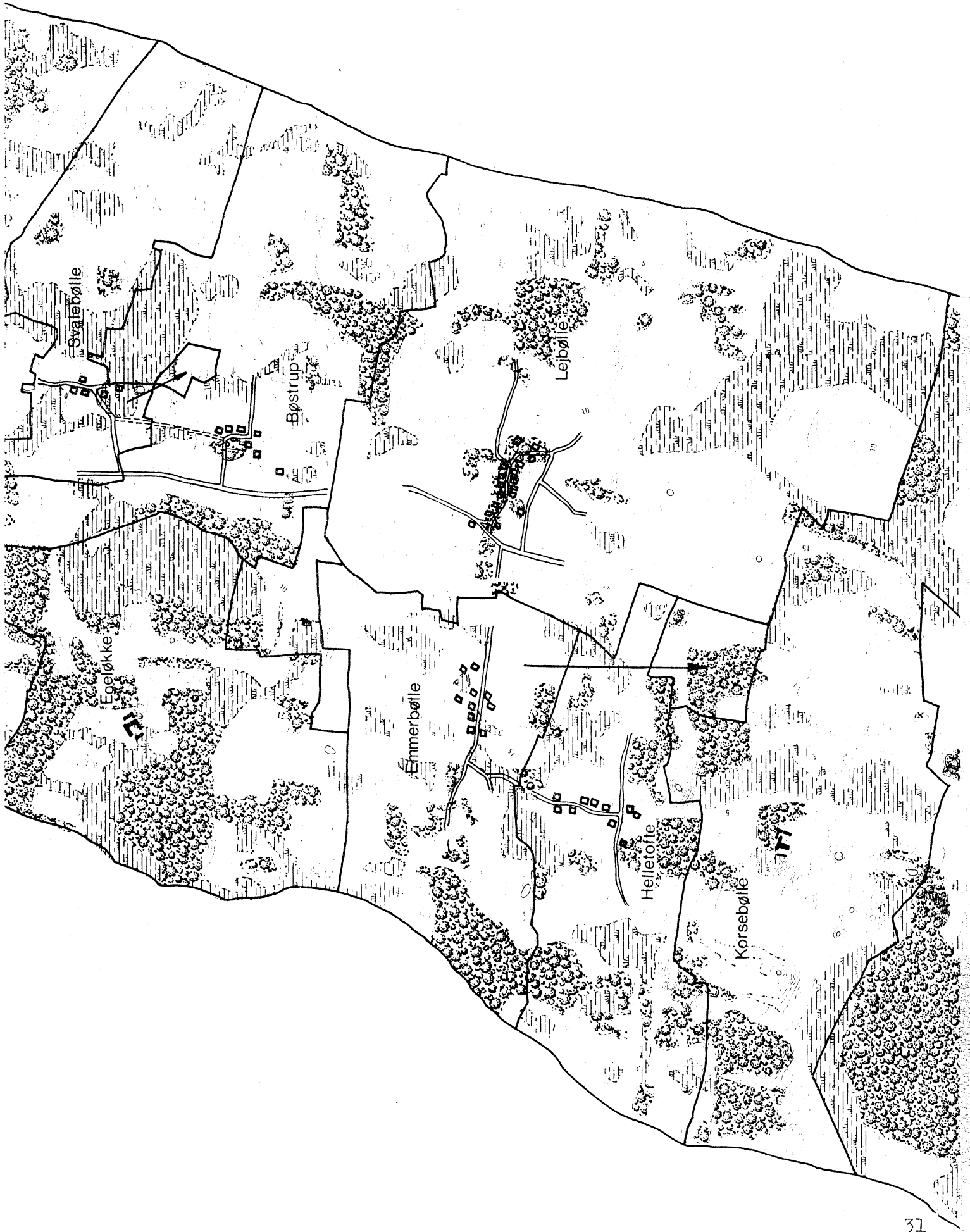
23

ruscenter

ENNEBØLLE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	-----------------------

Navn: Ennebølle	Navnetype: -bølle
-------------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Ennebølle er nævnt første gang 1345 i formen Effnebøll. Forleddet er en form af et personnavn, men hvilket er usikkert. En mulighed er mandsnavnet, gl'da. Øthkun. Efterleddet er bølle, gl'da. bøli, som formentlig betyder helgård.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og Middelalder
----------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens gårde og huse ligger spredt i to grupper langs den fra nord mod vest gående slyngede vej. En gruppe ligger langs den nord-syd-gående vej med ret stor regelmæssighed, en anden gruppe ligger langs den øst-vest-gående vej, hvorfra udgår en mindre vejforte mod syd, hvor 2 gårde ligger omkring. Nord for byen ligger en vindmølle isoleret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen er koblingsplaceret ned til et engdrag, der skærer igennem ejerlavet.

c. Udskiftning

år: 1805 figur: Blokudskiftning, ret store men uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 2 gårde.

☒ efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet vest for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Vangelag med Skattebølle, Ll. Snøde, Tressebølle og Fæbæk.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland med hatformede bakker og terrænskrænter.

jordbund: Overvejende moræneler. Område med ferskvandstørv og -dynd mod NØ.

naturlig afgrænsning: Mod V, N og NØ samt delvis mod S og Ø.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng, skov og kyst.

☐ blandingsøkonomi med

Engområde N for byen samt spredt i ejerlavet, skov især i den vestlige del.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	---------------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Knap halvdelen (45%) af byens gårde er flyttet ud, mens de øvrige 6 gårde ligger tilbage i byen. Den får en mere spredt karakter, da der ikke er sket nybebyggelse. Vejnettet er uforandret, bortset fra at vejforten er forsvundet. Hvor gårdene ligger tilbage, er tofteskellene bevaret, ellers ikke.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Eng i det nordøstlige og sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 296 ha, deraf opdyrket i 1682: 59%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
		64	53	

Bebyggelsesenheder:

			1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:			15	13	10	11	12
Huse:					9	15ml	
Huse m/ jord:			1				13
Huse u/ jord:				4			10
I alt:			16	17	19	26	35

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
	1664				
(70%)	1688	7	5	1	4,9
(100%)	1844	10	1		4,2
(75%)	1903	10	1	1	4,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	65	106	114
Børn:	39	58	35
I alt:	104	164	149

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	1	3		7	
1844		2					11	13
1903	12	23						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 296 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 59%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes på grund af den høje opdykningsgrad ret højt til 64 tdr.htk. mod 53 tdr. i 1844.

Ennebølle blokudskiftedes i 1805 og siden er 5 gårde flyttet ud.

Ennebølle husede en væbnergård i midten af 1400-tallet, men den synes ikke at have haft de store besiddelser. I 1385 skænkede Peder Stygge 1 gård i byen til Stoense Kirke, og i løbet af 1400-tallet erhvervede Maribo Kloster 3 gårde i byen. I 1412 hørte en gård i byen med til Blegholm godset. I 1577 afhændede kronen Krogagergård (Stensgård) med bl.a. 1 gård i Ennebølle. I 1634 mageskiftede kronen sig dog til 2 gårde i byen, og inclusive kirke-gårdene var kronen i 1664 herefter oppe på 5 gårde. Den indensogns hovedgård Stensgård havde da måttet afstå 2 gårde i gældudlæg, og havde i 1664 3 gårde tilbage. De resterende gårde var fordelt på diverse besiddere. Med kronens salg af Tranekær i 1672 fulgte 3 gårde i byen. Stensgård havde 4 gårde, medens Egeløkke og Nedergård havde henholdsvis 4 og 3 gårde. Egeløkkens 4 gårde var i 1803 egaliseret på 5-0-1-1½ tdr.htk. Endnu i 1844 var byen stort set i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde faldt fra 15 i 1664 til 11 i 1844 formentlig delvis som følge af lodsejervise egaliseringer. På grund af den sene overgang til selveje voksede hus- og befolkningstallet kun i beskedent omfang i det 19. årh.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Byen synes egaliseret ved udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -bølle er som typisk for kystejerlav placeret i et indre hjørne af ejerlavet. Bytomten er koblingsplaceret ned til et engdrag, der gennemskærer ejerlavet. Byformen er den alm. forekommende slyngetvejby type.
- 2) Udviklingstype. Byen husede i 1400-tallet en væbnergård. Besiddelsesforholdene var forholdsvis spredte. Overgangen til selveje skete sent og ledsagedes kun af begrænset ekspansion. Byen synes egaliseret på udskiftningstiden

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men har fået et løst præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt noget eng.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

Lavashmide

Ennebøllegård

28 Spihderskecke

Lindely

Enneballe

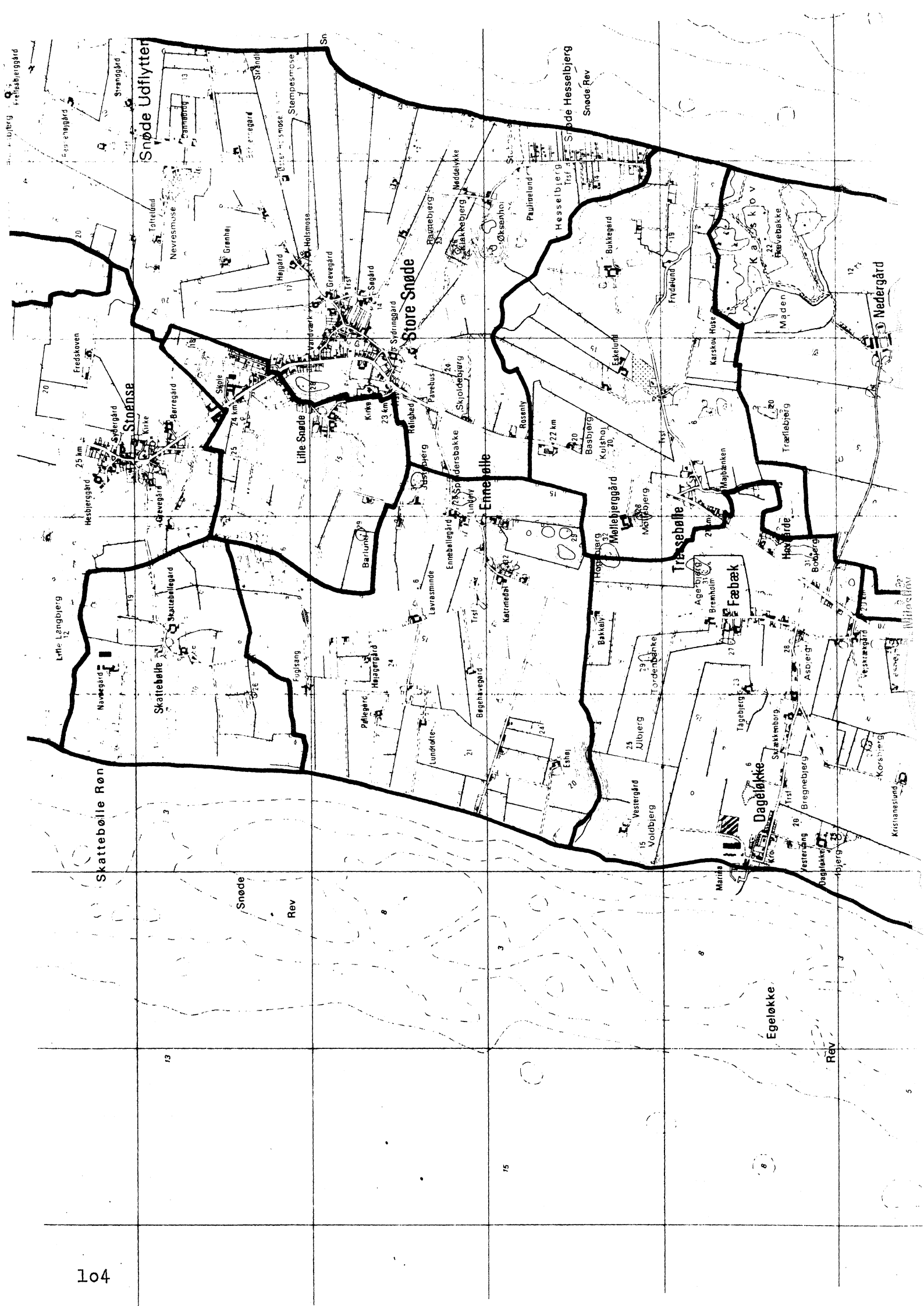
Katrinedal

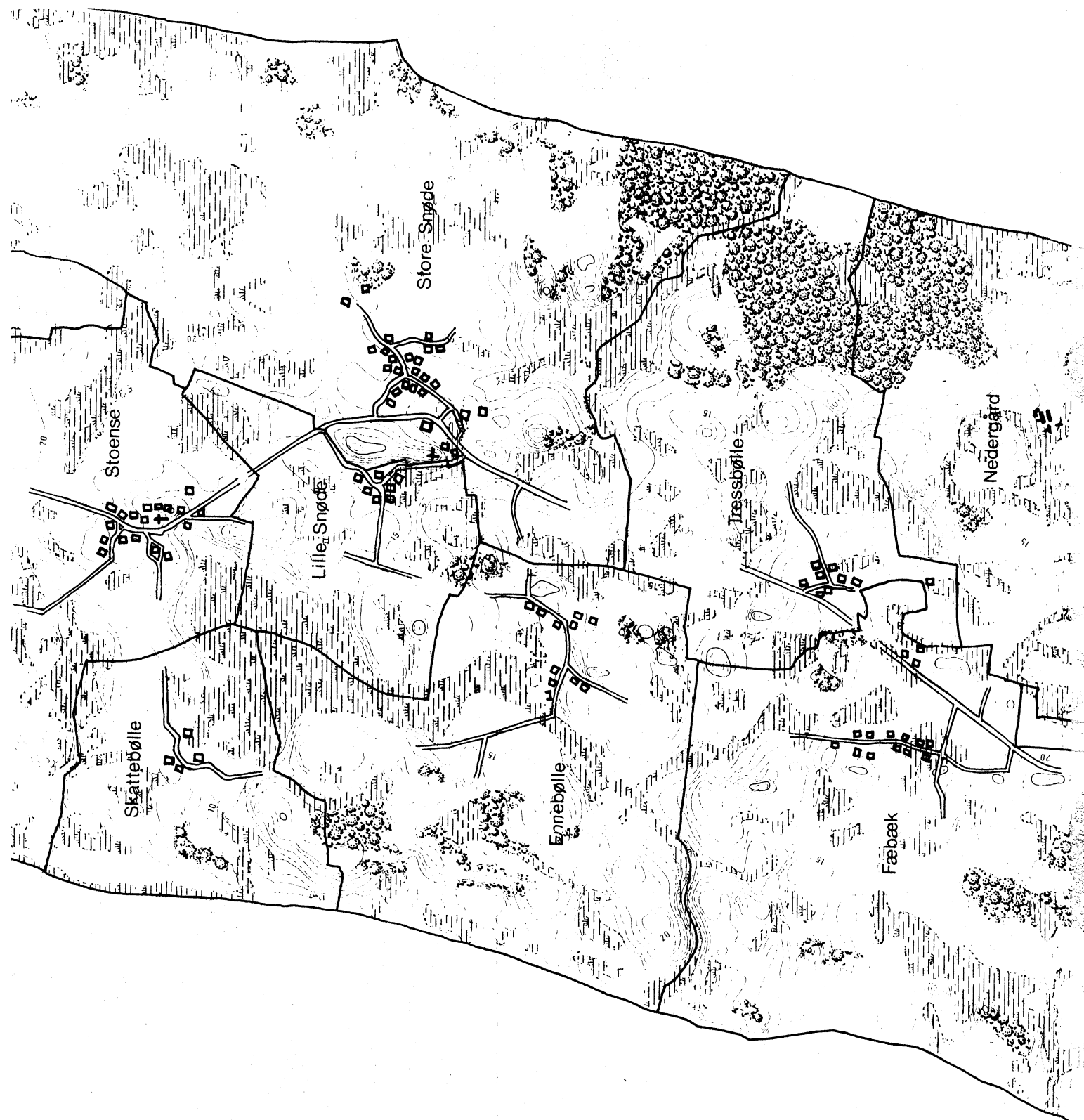
32

15

22 k

[illegible]

FRELLESVIG

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

Navn: Frellesvig	Navnetype: -vig
-------------------------	------------------------

Bemærkninger:

Frellesvig er nævnt første gang 1231 i formen Frælliswich, Frællæswich. Forleddet er muligvis en form af mandsnavnet, glde. Frithlef. Efterleddet er navneordet, glde. wik, som betyder vig.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vi- kingetid og middelalder
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	--------------------------	-------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens gårde og huse ligger langs den slyngede vej der går fra syd mod øst med et vinkelret knæk på midten. Bebyggelsen er delt i 3, en nordlig gårdgruppe, en midterste husgruppe og en sydlig gårdgruppe.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Blokudskiftning, store men uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet NØ og NV for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Uregelmæssigt
vangeantal: trevangsbrug
2/1

rotation: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terrænskrænter.

jordbund: Moræneler med store områder med ferskvandstørv og -sand.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, NV og delvis mod N.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

Eng i et stort område Ø for byen samt i den V og N del, skov V for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 7 gårde (45%) er bevaret i byen, hvor der ikke er sket større nybebyggelse på de gamle tomter og heller ikke i byen i øvrigt. En vej er brudt midt gennem byen fra nordøst mod sydøst, men ellers er den gamle bygade bevaret. En del af toftestrukturen er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Eng øst for byen.

Skov vest for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 134 ha, deraf opdyrket i 1682: 97%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	45	46	47	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		9	11	10	8	9	7
Huse:		3			17		
Huse m/ jord:			1	4		18	28
Huse u/ jord:			4	3		3	5
I alt:		12	16	17	25	30	40

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(64%)	1664	8	2	1	4,3
(50%)	1688	6	4		4,4
(89%)	1844	7	2		4,3
(71%)	1903	3	3	1	6,2

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		85	126	121
Børn:		42	65	60
I alt:		127	191	181

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullerbølle
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			11	5				
1844							9	21
1903							7	33

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 134 ha store ejerlav var i 1682 tilsyneladende opdyrket 97%. Tallet er dog misvisende højt på grund af Blegholms indhug i ejerlavet i den mellemliggende periode. Formentlig har byen kompenseret ved øget opdyrkning i hvert fald er hartkornet uændret fra 1688 til 1844 (46 og 47 tdr.htk.). Byen havde i 1688 uregelmæssigt trevangsbrug. Af det oprindelige ejerlav er i kystskovbæltet udparcelleret Pæregård, der var adelig sædegård i 2. halvdel af 1500-tallet, og senere blev hovedgård under grevskabet Tranekær. Endvidere den middelalderlige hovedgård Blegholm, der i 1412 pantsattes med et gods på 18 gårde (men ingen i Frellesvig). I 1547 erhvervedes den af kronen og kom som fæstegård under Tranekær len, fra 1672 grevskabet. I 1717 indrettedes Blegholm til mejerigård under grevskabet, idet den samtidigt udvidedes med bøndergårde i Frellesvig. Syd for Grønslettegård vidner marknavne på Stelpeby om en nedlagt middelalderlandsby.

Frellesvig blokudskiftedes i 1794 og siden er 4 gårde udflyttet.

Der nævnes i 1477 en væbner i Frellesvig, der i øvrigt synes domineret af krongods. Kronen havde allerede besiddelser i 1200-tallet og i 1510 lå ialt 6 gårde under Tranekær len, hertil kom 1 gård til sognekirken. I 1664 ejede kronen hele byen og med afhændelsen af Tranekær len i 1672 fulgte 9 gårde og 5 huse i Frellesvig. I 1766 havde grevskabet Tranekær 8 egaliserede gårde a 4 tdr.htk. (ialt altså 32 tdr. - de resterende 14 tdr.htk. må være inddraget under Blegholm) samt 14 huse. Endnu i 1903 lå byen samlet som fæstegods.

Antallet af egentlige gårde var i 1600-tallet 9, hvortil i 1664 kom 2 småbol a 1½-2 tdr. I forbindelse med Blegholms ekspansion faldt gårdtallet med 1-2, og var herefter 7 i 1903. Antallet af huse var som følge af Blegholms nærhed allerede højt i 1700-tallet, og der skete kun en begrænset hus- og befolkningsekspansion i det 19. årh.

Gårdene var i 1688 ret små. Byen egaliseredes inden 1766.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	--------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

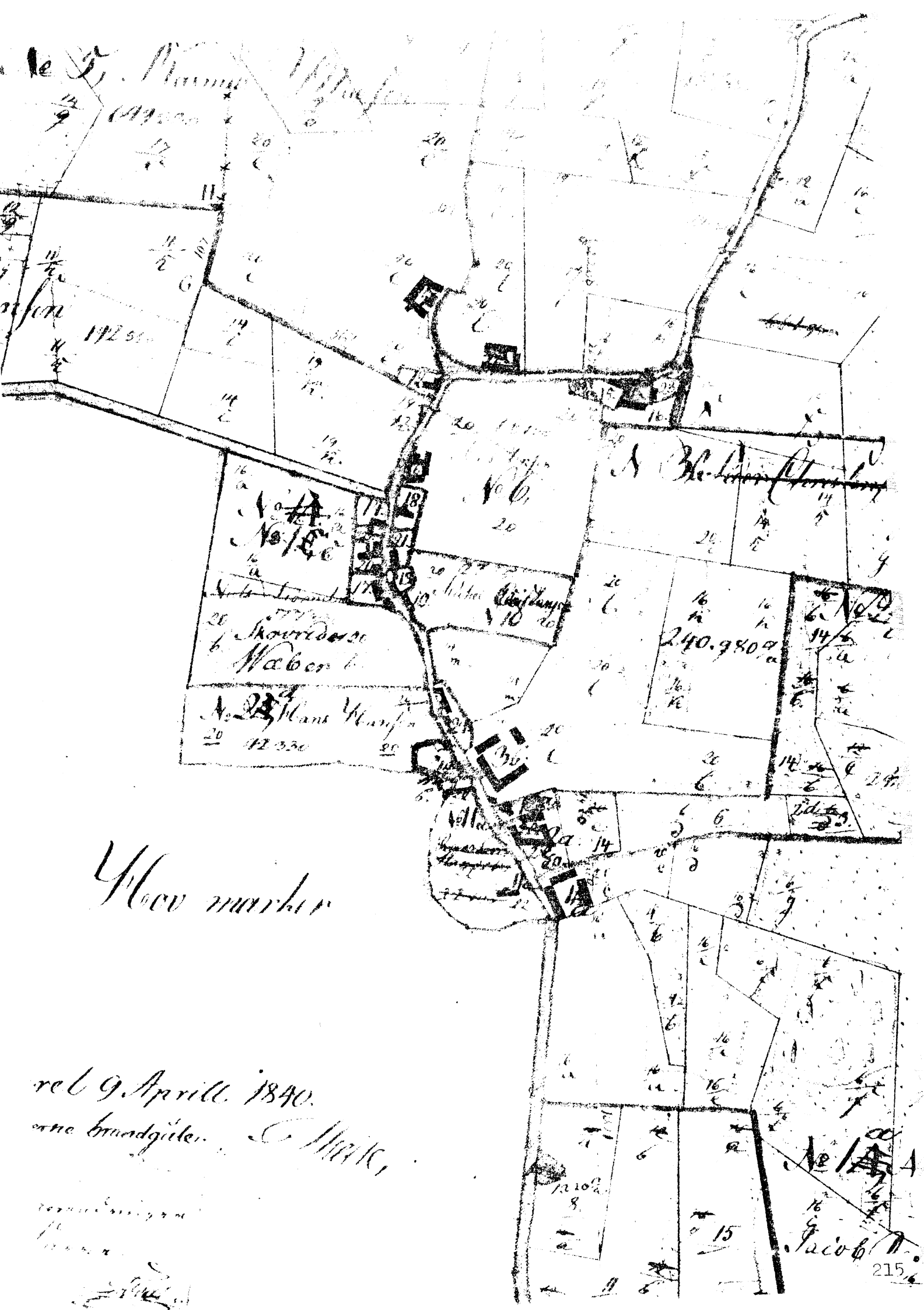
- 1) Anlægstype. Den lille adelby har oprindelig været centralplaceret i sit ejerlav omend Blegholms ekspansion har ændret dette billede. Byen har agerorientering og byformen er slynget vejby. Af det oprindelige ejerlav er endvidere udparcelleret hovedgården Pæregård (i nabosognet) samt landsbyen Stelpeby, der atter nedlagdes i sen middelalder.
- 2) Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen en væbnergods, men domineredes i øvrigt af krongods. I 1672 fulgte byen med afhændelsen af Tranekær. Grevskabet egaliserede byen og anlagde en mejerigård i tilknytning hertil. Byen var endnu i fæste i 1903 og ekspansionen i det 19. årh. var derfor begrænset.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og præget af vejgennembrud.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men dog eng- og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomten af Stolpeby.

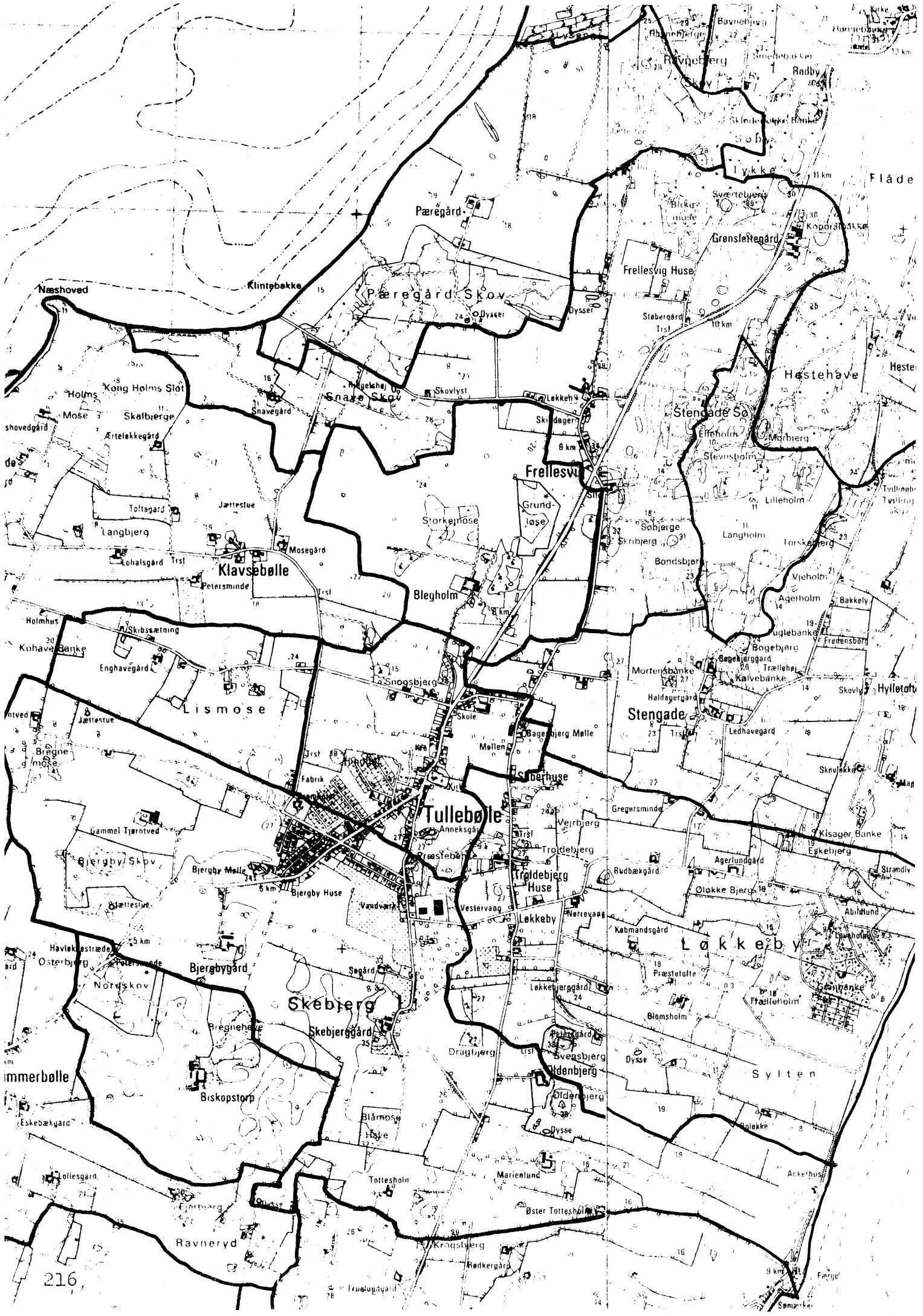
rel 9. Aprill 1840.

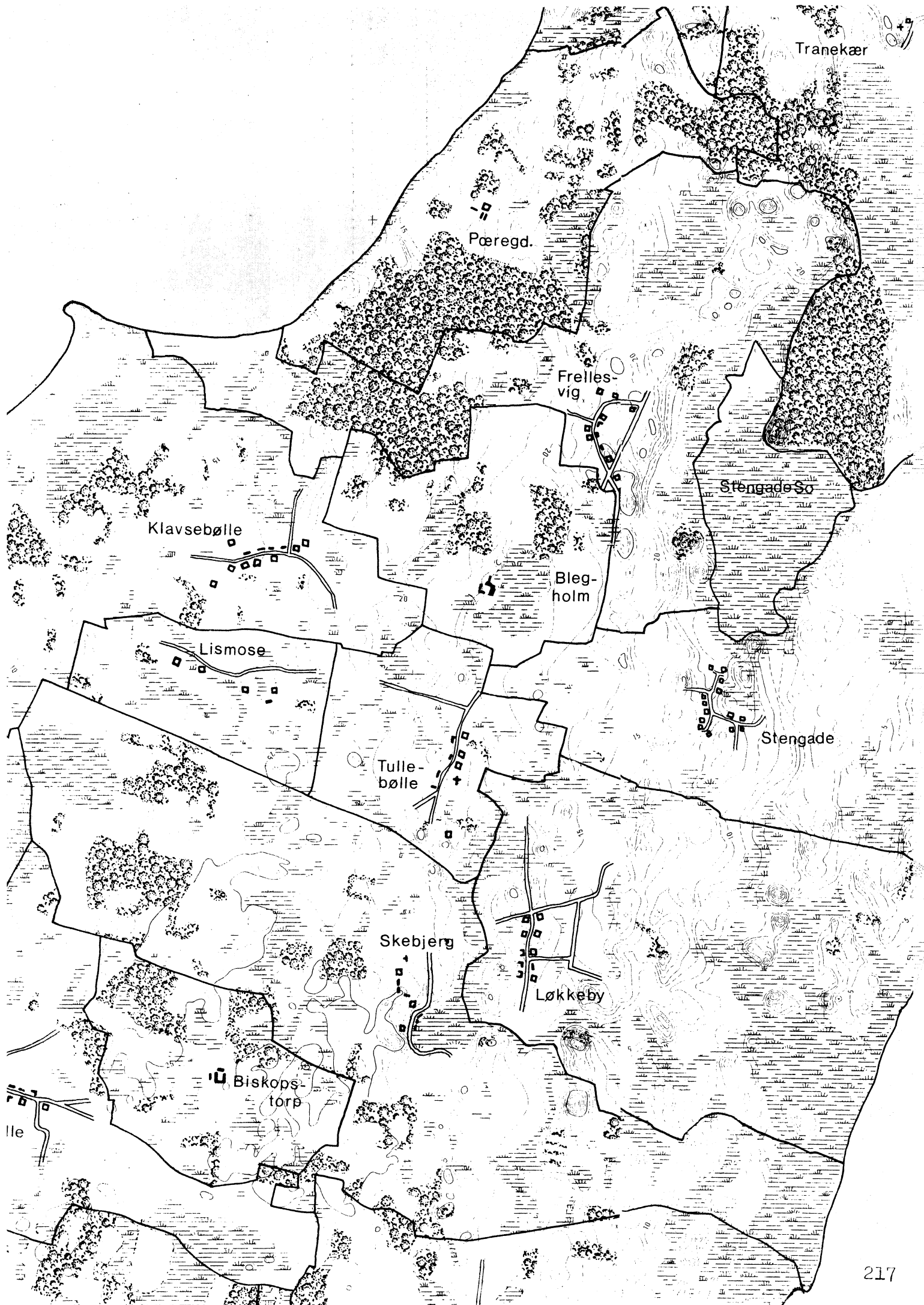
one breadgilder. I think,

Peromyscus maniculatus

1990

[illegible]

FÆBÆK

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Navn: Fæbæk	Navnetype: -bæk.
--------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Fæbæk er nævnt første gang 1385 i formen Febechwarch. Forleddet er navneordet, glda. fæ, som betyder kvæg. Efterleddet er bæk.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Reguleret vejby.

Byens gårde ligger ret regelmæssigt placeret langs den nord-syd-gående bygade. Husene ligger koncentreret i den sydlige ende af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområde omkring byen, især mod S i ejerlavet. Øst for byen ligger Hovgårdene.

c. Udskiftning

år: 1805 figur: Blokudskiftning store, men uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 4 gårde.

☒ efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet ud i især den vestlige del af ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Vangelag med Emmerbølle og Tressebølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terræn-skrænter.

jordbund: Overvejende moræneler. Område med ferskvandstørv ved byen. Område med ferskvandsler ved kysten.

naturlig afgrænsning: Mod V, S og delvis mod N.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng, skov og kyst.

☐ blandingsøkonomi med

Eng i det SV-hjørne samt spredt i ejerlavet, skov i den S-del.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 12 gårde på udskiftningstiden er bevaret i byen, men huse-
ne ligger stadig koncentreret i den sydlige del. Der er ikke sket no-
gen nybyggeri af betydning i byen. Vejnettet er uforandret, ligesom
stort set også toftesystemet er.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engområde i den V-del, et nybebygget område i den V-del omkring Dage-
løkke.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 365 ha, heraf opdyrket i 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
		72	66	

Bebyggelsesenheder: Incl. Hougårdene og Dagelykke.

			1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:			20	17	14	14	13
Huse:					11		
Huse m/ jord:				1		18	16
Huse u/ jord:						1	25
I alt:			20	18	25	33	54

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664 ¹⁾	6	4		4,3
59% 1688	12	5		4,7
100% 1844	14			4,1
92% 1903	12	1		4,0

Folketal: 1)

	1787	1845	1901
Voksne:	68	134	178
Børn:	77	64	96
I alt:	145	198	274

1) 1 af 10 kendte.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	----------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			11		7		2	
1844					10	14	4	5
1903	13	37				4		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 365 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 72 tdr.htk. og tilsvarende til 66 tdr. htk. i 1844. Byen havde vangelag med nabobyerne Emmerbølle og Tressøbølle og ejerlavsgrensen mod disse byen synes reguleret. I Fæbæks nordlige udkant ligger gården Brensholm. Øst for Fæbæk ligger de 2 Hovgårde. Dageløkke havneleje voksede frem i 1800-tallet. På banken Voldbjerg nord for Dageløkke har ligget et tidligt middelalderligt voldsted.

Fæbæk blokudskiftedes i 1805 og siden er 7 gårde flyttet ud.

Fæbæk omtales som adelig sædegård fra 1416 til 1496. I 1507 var den vistnok fæstegård. Gården har afsat sig et voldsted. I 1385 gav Peter Stygge bl.a. 1 jord i Fæbæk til bygningen af Stoense kirke.

I 1414 pantsatte Sven Ulsen bl.a. 1 ødegård i byen. Ved reformationen havde stiftet en enkelt gård i byen. Kronen bortmageskiftede 1 gård i 1577, men erhvervede herefter 3 gårde i 1604 og 1642. Kronens andel var herefter i 1664 ialt 11 gårde. Med salget af Tranekær i 1672 medfulgte 9 gårde. De indensogns hovedgårde Nedergård og Egeløkke havde i 1664 henholdsvis 6 og 1 gård. Tranekærs gårdtal var i 1766 reduceret til 6 - åbenbart i forbindelse med en egalisering - og 5 huse. Dette gods var i 1803 øjensynlig overgået til Egeløkke, medens Nedergård fortsat havde 6 gårde og 7 huse i 1773.

Endnu i 1844 var byen rent fæstegods, men i 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde er jævnt vigende i 1600-tallet og 1700-tallet øjensynlig delvis som følge af egaliseringen. Den sene overgang til selveje ledsages af kraftig vækst fra 1844 til 1903 i hus- og befolkningstal.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Byen synes egaliseret på udskiftningstiden.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore adelby er som typisk for kystejervlav placeret i et indre hjørne og byen har ager/eng-orientering. Byformen er den ret sjældne regulerede vejby. Ved kysten findes et middelalderligt voldsted.
2. Udviklingstype. Byen husede i 1400-tallet en væbnergård, der har afsat et voldsted. Byen domineredes i stigende grad af Tranekær-len, indtil det i 1700-tallet lykkedes for de indensogns hovedgårde Egeløkke og Nedergård at samle (hele) byen, der egaliseredes ved udskiftningen. Overgangen til selveje skete sent.

Sammenfattende drejer det sig om en ret sjælden anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvist opløst
2. Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene samt et større engareal.
3. Særlige relikter: 2 voldsteder.
4. Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

STUEBØRSTING

Tresse

Agerbjerg

31

Bremholm

Fæbæk

27

23

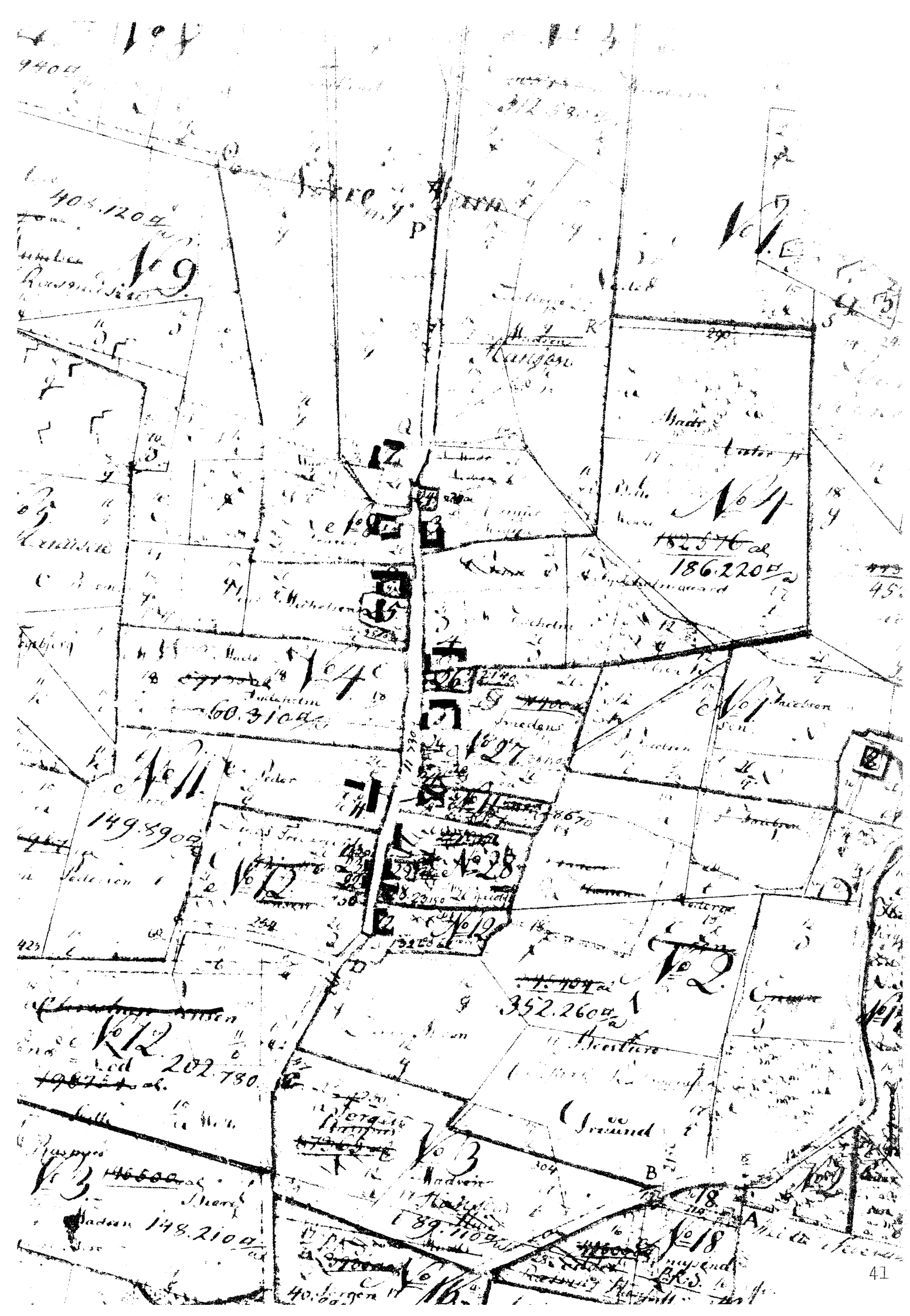
28

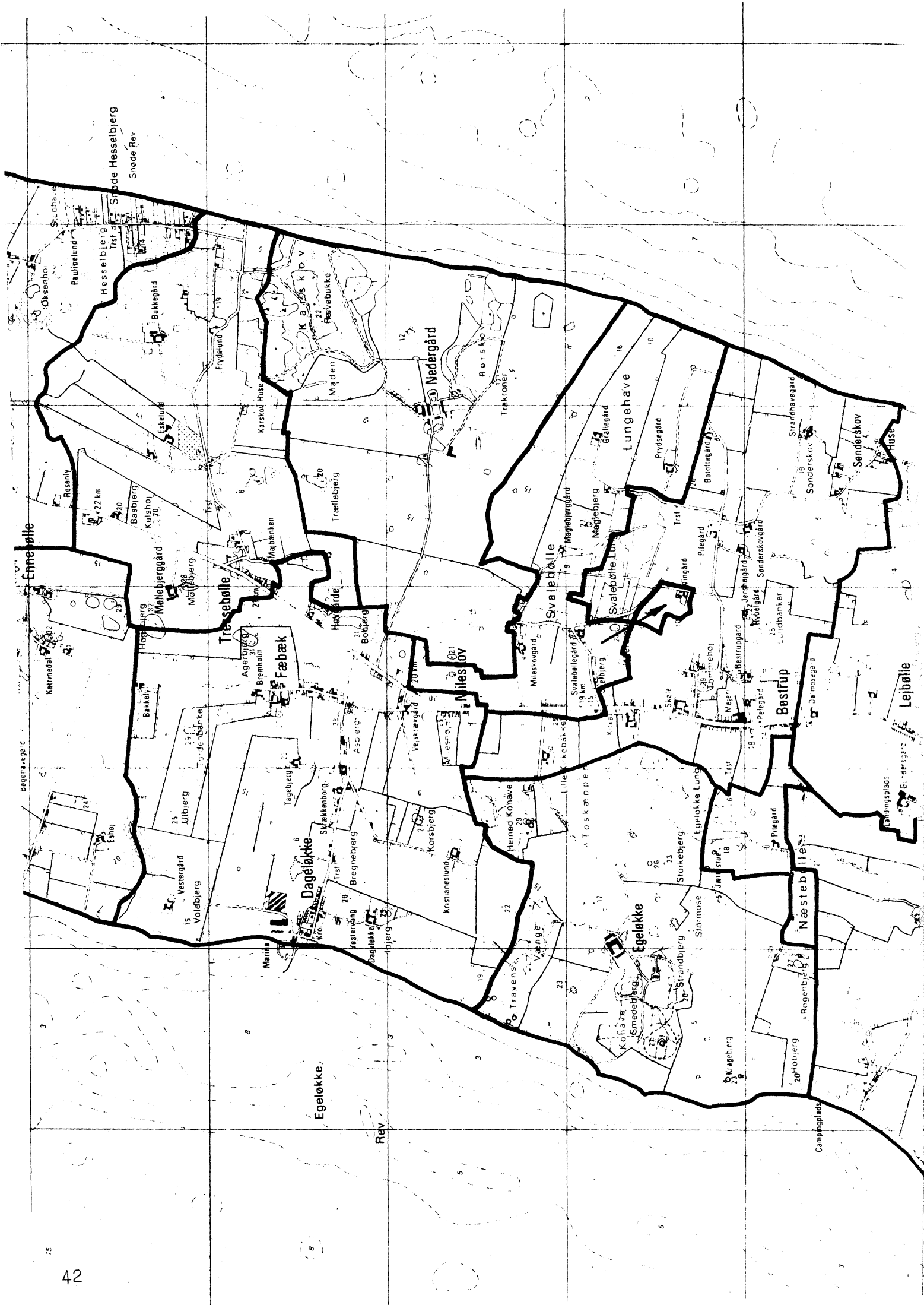
Hovi

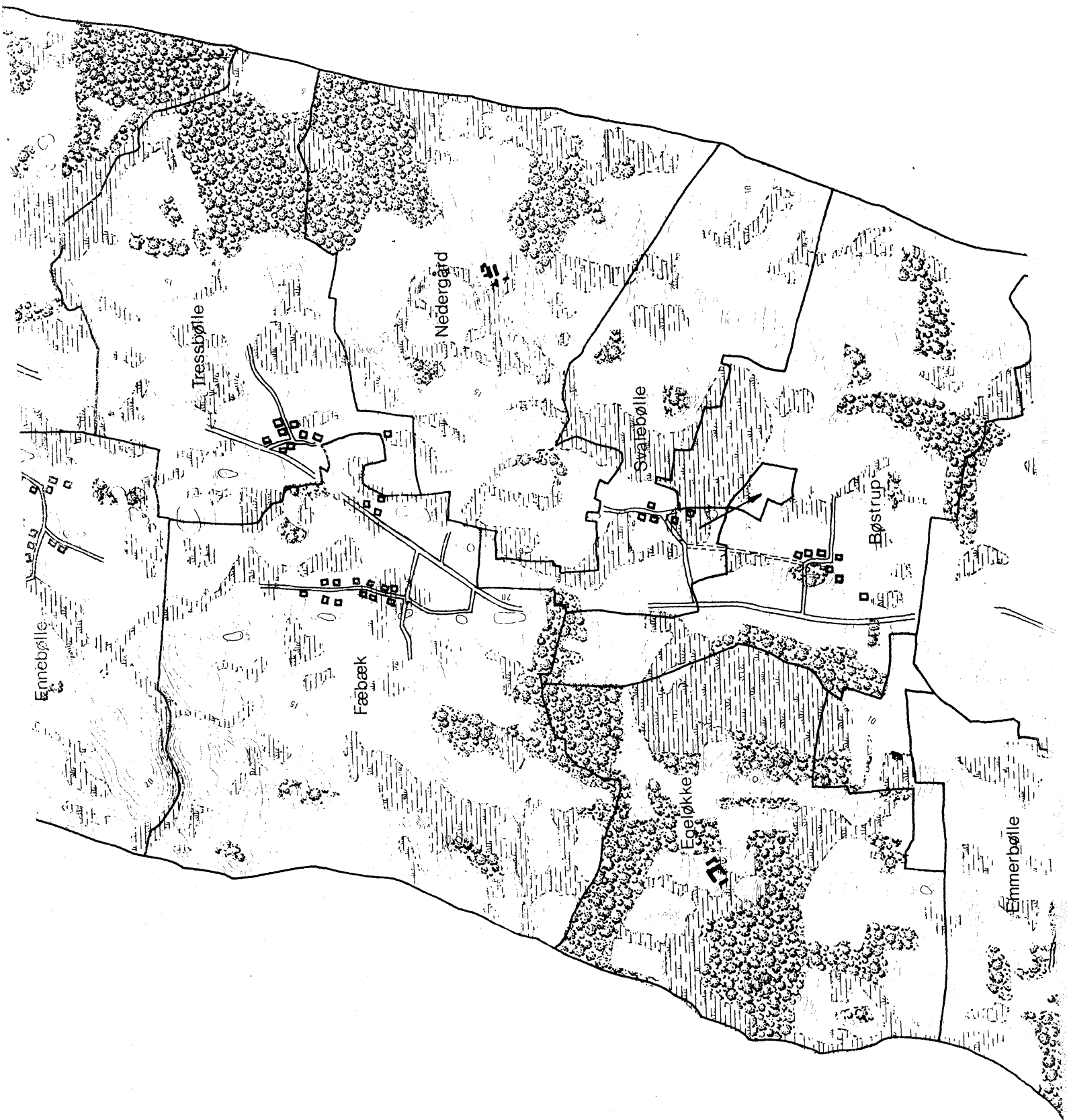
Asbjerg

31

Bolbjerg

HELLETOFTE

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Navn: Helletofte	Navnetype: -tofte.
-------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Helletofte er nævnt første gang o. 1231 i formen Hælghætøft. Det kan ikke formelt afgøres om forleddet er en form af mandsnavnet glða., Hælghi eller en form af tillægsordet hellig, glða. Helagh. Efterleddet er tofte, glða., toft, som betyder "det af fællesskabet undtagne til bebyggelse m.m. beregnede areal".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen vikingetid/middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 5 gårde og huse ligger uregelmæssigt langs det T-formede vejnet

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovoriering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet øst og vest for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Vangelag med Korsebølle, Lejbølle og Emmerbølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland, Moræneflade med hatformede bakker og terræn-skrænter ved kysten.

jordbund: Overvejende moræneler. Ferskvandstørv og -dynd vest for byen.

naturlig afgrænsning: Mod V og delvis langs N og S-grænserne.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov, samt kyst eng og skov spredt i hele ejerlavet i større eller mindre områder.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 5 gårde på udskiftningstiden tilbage i selve byen. Der er ikke i væsentligt omfang sket nybebyggelse - heller ikke på de gamle tomter. Vejnettet er stort set velbevaret, men toftestrukturen er delvis opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En lille del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovarealer V og S for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 189 ha, heraf opdyrket 1688: 29%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		23	29				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1787	1844	1903 2
Gårde:		6	8	6	5	6	2
Huse:		2					
Huse m/ jord:			1	1	8	1	6
Huse u/ jord:						4	13
I alt:		8	9	7	13	11	21
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
67% 1664 ¹	4	2		3,3			
67% 1688	4	2		3,9			
50% 1844	4	2		4,7			
1903		1	1	7,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	44	68	94				
Børn:	26	37	41				
I alt:	70	105	135				

1. 1 af 6 kendte.

2. Der er muligvis fejl i de indhentede oplysninger om gårdtallets størrelse, så det er for lavt ansat.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
-----------------	---	---------------------------------	-----------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8	1				
1844	2	2			1	1	3	2
1903	2	19						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 189 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 29%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af skov og eng. I 1688 havde byen trevangsbrug og takseredes for 23 tdr.htk., hvilket i 1844 - vel som følge af nyopdyrkning - sattes op til 29 tdr.htk. Byen må formentlig opfattes som en adelby. Af det oprindelige ejerlav er i givet fald udparcelleret Emmerbølle.

Helletofte blokudskiftedes år 1800 og siden er 2 gårde flyttet ud.

Omkring 1200 skødede "Sven" en del ejendom i byen til kongen. Byen husede i 1400-tallet en lille adelig hovedgård, som Tornes Badd i 1464 skødede til Tranekær kirke sammen med 2 små bol på hver 1½ tdr. skyld i Helletofte. Helletoftegård havde skovmål på Sletø og Strandø i Lejbølle ejerlav. Gårdene forblev herefter fæstegårde. I 1604 erhvervede kronen endnu 1 gård i Hellefote, der herefter i 1664 var helt på kronens hænder, idet størsteparten dog var præste- og kirkegods.

Da kronen i 1672 afhændede Tranekær Slot medfulgte således kun 1 gård og 2 bol i Helletofte.

De indensogns hovedgårde gjorde sig kun svagt gældende. Egeløkke havde i første halvdel af 1800-tallet en enkelt gård i byen. Overgangen til selveje skete ret sent.

Antallet af gårde lå fra 1610 til 1844 omkring 6 (i 1664 to udprægede småbol regnet for gårde), men faldt herefter til 2. Som følge af den sene overgang til selveje satte hus- og befolkningsvæksten først sent ind.

Gårdene var i 1684 i gennemsnit meget små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

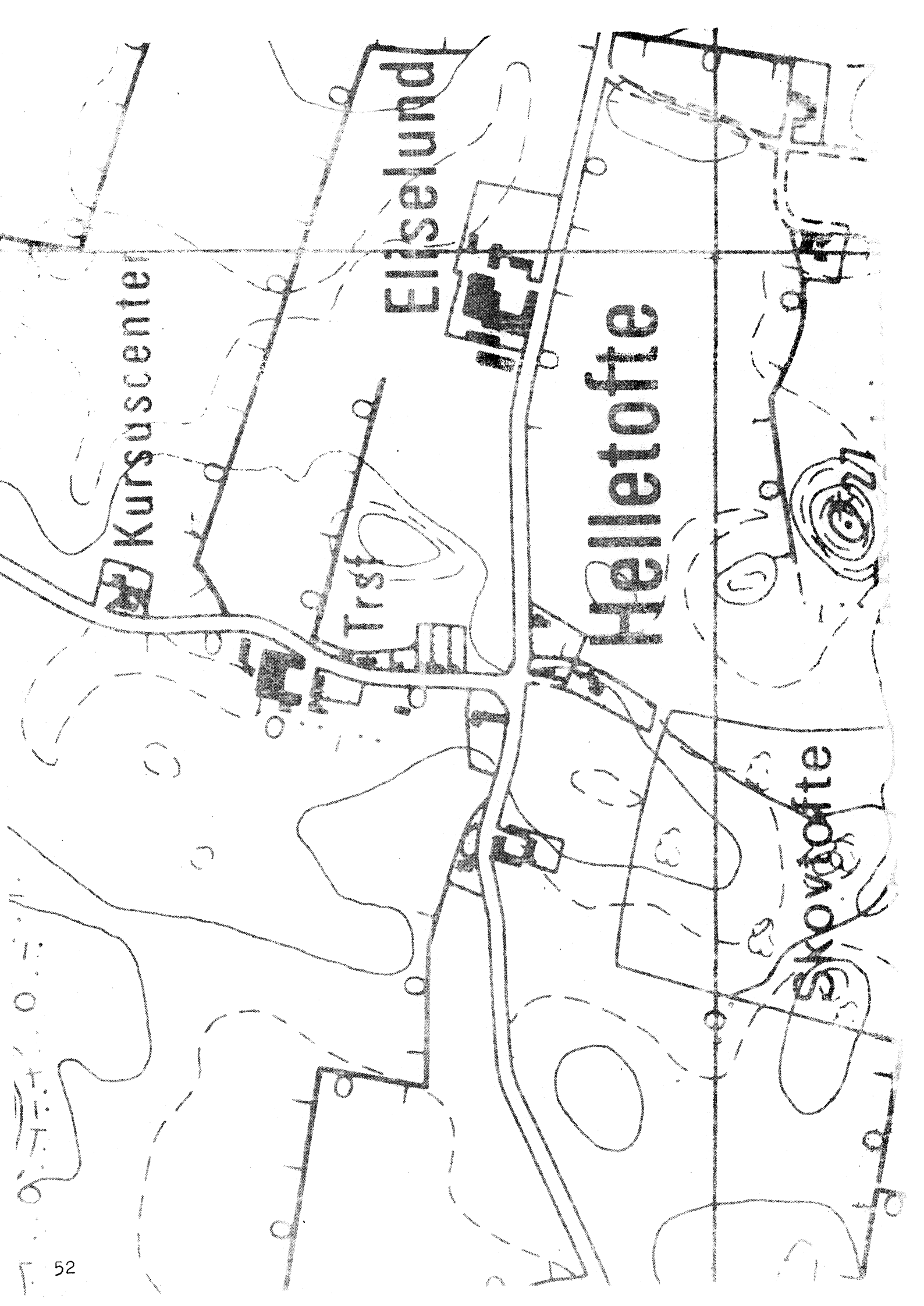
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:**

1. Anlægstype. Den lille adelby af vikingetids-navnetypen -tofte er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type. Af det oprindelige ejerlav er Emmerbølle formentlig udparcelleret.
2. Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen en lille væbnergård Helletoftegård, der i 1464 sammen med 2 gårdsæder i byen erhvervedes af Tranekær kirke. Byen dominerede endnu i 1664 af præste- og kirkegods. Overgangen til selvej skete etapevis og ledsagedes af moderat ekspansion. Byen synes aldrig egaliseret.

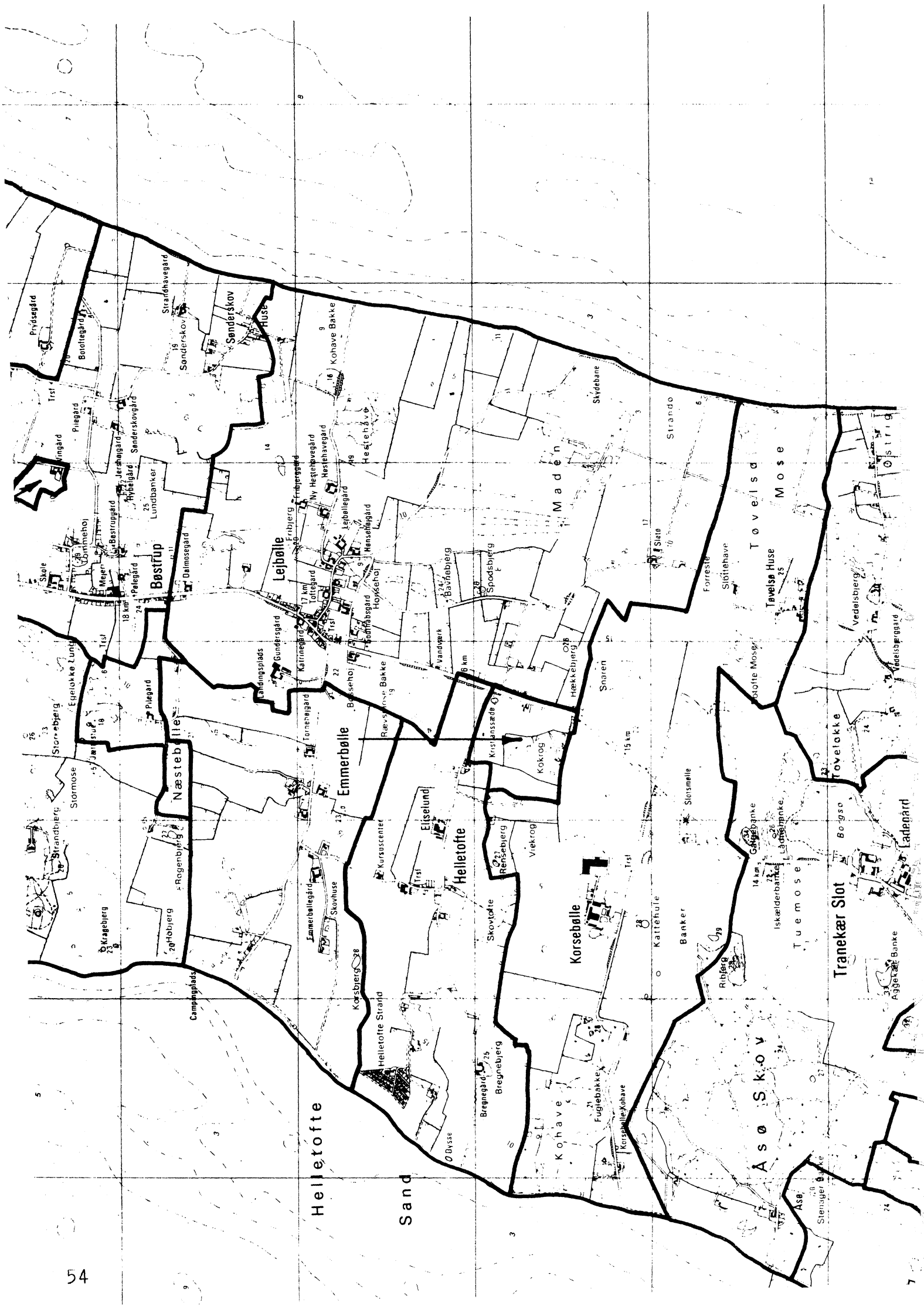
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering:

1. Bytomten er delvis opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret større skovarealer men kun en lille del af udskiftningshegnene.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

HOV

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	---------------------

Navn: Hov	Navnetype: -Hov
-------------------------	-------------------------------

Bemærkninger:

Hov er nævnt første gang 1347 i formen Hov. Kilden kan dog også henvise til et andet Hov. Navnet er sandsynligvis en substantivering af tillægsordet, glda. hor, som betyder høj.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--------------------------------------	---

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet i middelalderen.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
-----------------	------------------------------------	----------------------	--------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Skovbygd. (!)

Gårdene ligger ret spredt, med stor indbyrdes afstand og meget uregelmæssigt langs den nord-syd-gående vej. En større gård, Charlottenlund, ligger i den sydvestlige del tilbagetrukket fra vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Bebyggelsen er omgivet af skov.

c. Udskiftning

år: figur: Strimmelopdeling, marken opdelt i lange øst-vest-gående strimler (jfr. driftformen).

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation:

vangeantal: Individuelle indelukker.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terrænskrænter mod V. Naturskabt marint forland mod NØ.

jordbund: Moræneler med store områder med ferskvandstørv, -ler, smeltevandssand og saltvandssand især i den NØ'stlige del.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng, skov og kyst.
 Skov i den S-del, eng især i den Ø-del.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
----------	---------------------------	----------------------	--------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

De fleste af gårdene ligger stadig spredt langs den nord-syd gående vej. Der er kun i begrænset omfang sket nybebyggelse. Vejnet og tofteskel er stort set velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af hegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Store skovarealer mod syd.

Et nybebygget sommerhusområde mod nordøst.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
----------	---------------------------	----------------------	--------------

STATISTIK

Areal: 455 ha, deraf opdyrket i 1688: 34%							
Tønder hartkorn	1664	1688 ²	1844	1903			
		61	43				
Bebyggelsesenheder:							
			1664 ³	1688 ²	1787	1844	1903
Gårde:			3	26	9	14	8
Huse:					66		
Huse m/ jord:				35		25	23
Huse u/ jord:			2	14		2	18
I alt:			5	75	75	41	49
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
1664							
(92%) 1688	26						2,0
(100%-1:2) 1844	13		1				2,4
(75%) 1903	7		1				2,8
Folketal:							
	1787 ²		1845		1901		
Voksne:	200		134		151		
Børn:	119		63		55		
I alt:	319		197		206		

1. Tidligere Snøde og Stoense sogne. 2. Hele Hov Kroggård.
 3. Excl. Uglebjerg, Prierhuset (3), Vesterhuse, Galeberg, Ø. Skovhuse, 85

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
----------	---------------------------	----------------------	--------------

STATISTIK

Areal: 936 ha, deraf opdyrket i 1688: 17%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1903		
		61	92				
Bebyggelsesenheder:							
			1664	1688	1774 ¹	1844	1903
Gårde:			23	26	9		
Huse:			4				
Huse m/ jord:				35	66		
Huse u/ jord:				14			
I alt:			27	75	75		
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
1664							
1688	26						
1844							
1903							
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	200						
Børn:	119						
I alt:	319						

FYNS AMT	Herrød: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Hov
----------	------------------------------------	--------------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664 1)			1	2	16	2	6	
1844	2	6			10	13	2	8
1903	8	39				2		

Udviklingsbeskrivelse:

Nordspidsen af Langeland var længe dækket med skov, hvori dels Snøde dels Stoense sogn var parthavere. I 1496 omtales således en gård i Stoense med 3½ mark sølv skov i Hovskov. I senmiddelalderen anlægges en række skovbol og -huse her. Bebyggelserne Vesterhuse og Østerskovhuse omtales fra 1577. I 1688 var området Hovland splittet op i en mængde skovrydninger, som på kaotisk vis var delt mellem de 2 sogne. Området rummede da 25 enkeltgårde og 34 huse med jord, de fleste uden nogen form for dyrkningsfællesskab. Bebyggelsen ses da heller ikke udskiftet. Bebyggelsen kan således ikke karakteriseres som en (eller flere) landsbyer i egentlig forstand og er derfor ikke taget op til vurdering her.

Omkring 1800 hedder det, at der fra Hov udføres frugt til Sjælland og Fyn og at Hovboerne i øvrigt ernærede sig ved fiskeri. Hovland blev i 1882 et sogn for sig.

I 1231 havde kongen 1/12 af Hov skov. Da kronen i 1672 afhændede Tranekær medfulgte 5 gårde og 6 huse i Hov. Området domineredes dog af Stensgård, der i 1802 havde 13 gårde (heraf 9 a 1-2½ tdr.) og 12 huse med jord på Hov. Overgangen til selveje skete fortrinsvis efter 1844.

Som følge af bebyggelsens løse præg er det ikke umiddelbart muligt at følge udviklingen i enhedstallet, men bebyggelsen synes at have ekspanderet voldsomt i 1500-1600-tallet. Hovedgården Nygård oprettedes i 1600-tallet og var omkring 1650 på 2 tdr.htk. Den udstykkedes i 1929.

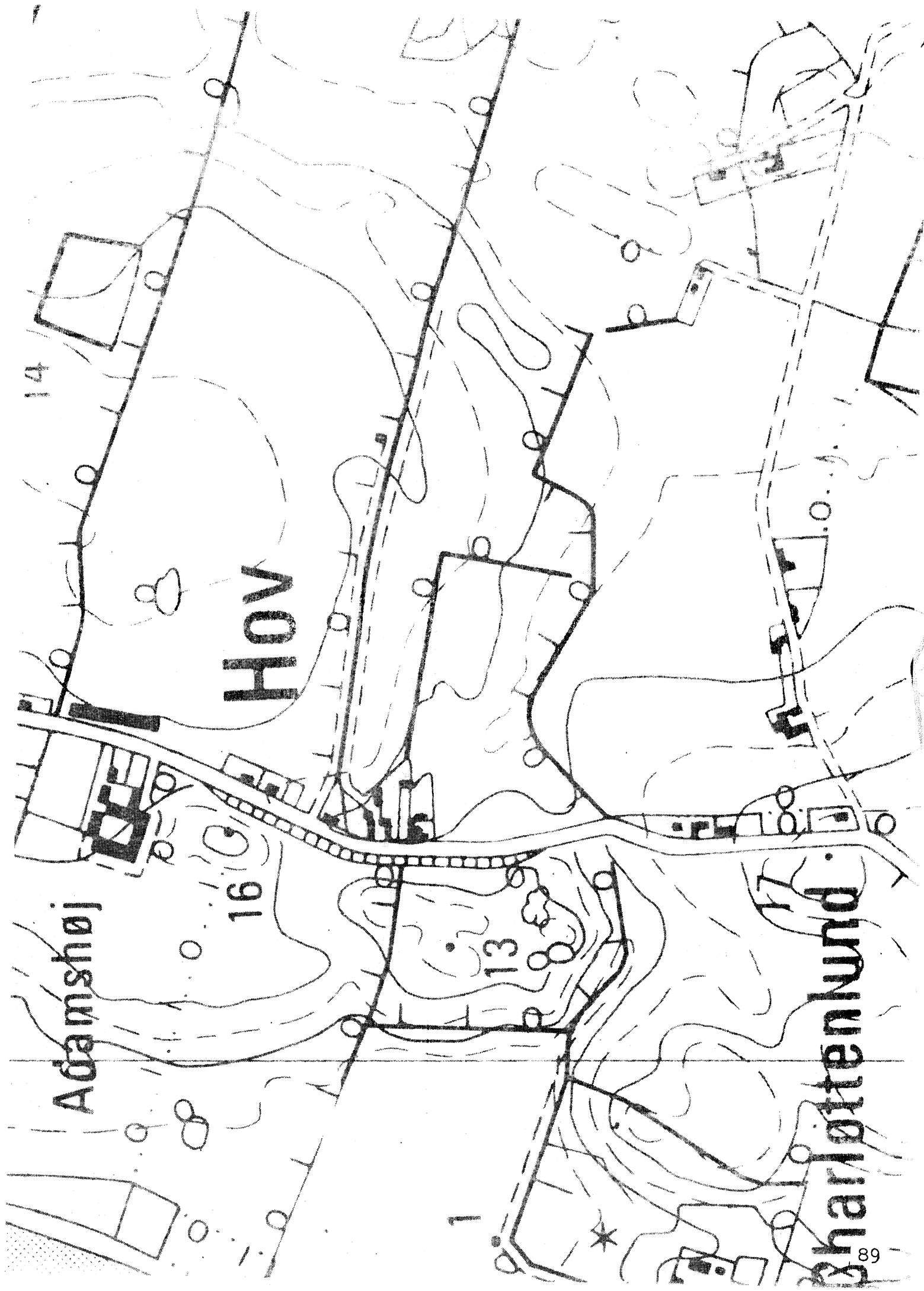
Ved nordøstspidsen af Langeland har Hovborg ligget. Der findes her et udpløjet voldsted.

1) Hele Hov incl. Ullebjerger, Vesterhuse, Galtebjerg, Østre Skovhuse.

Campingplads

aklint

Brunegård

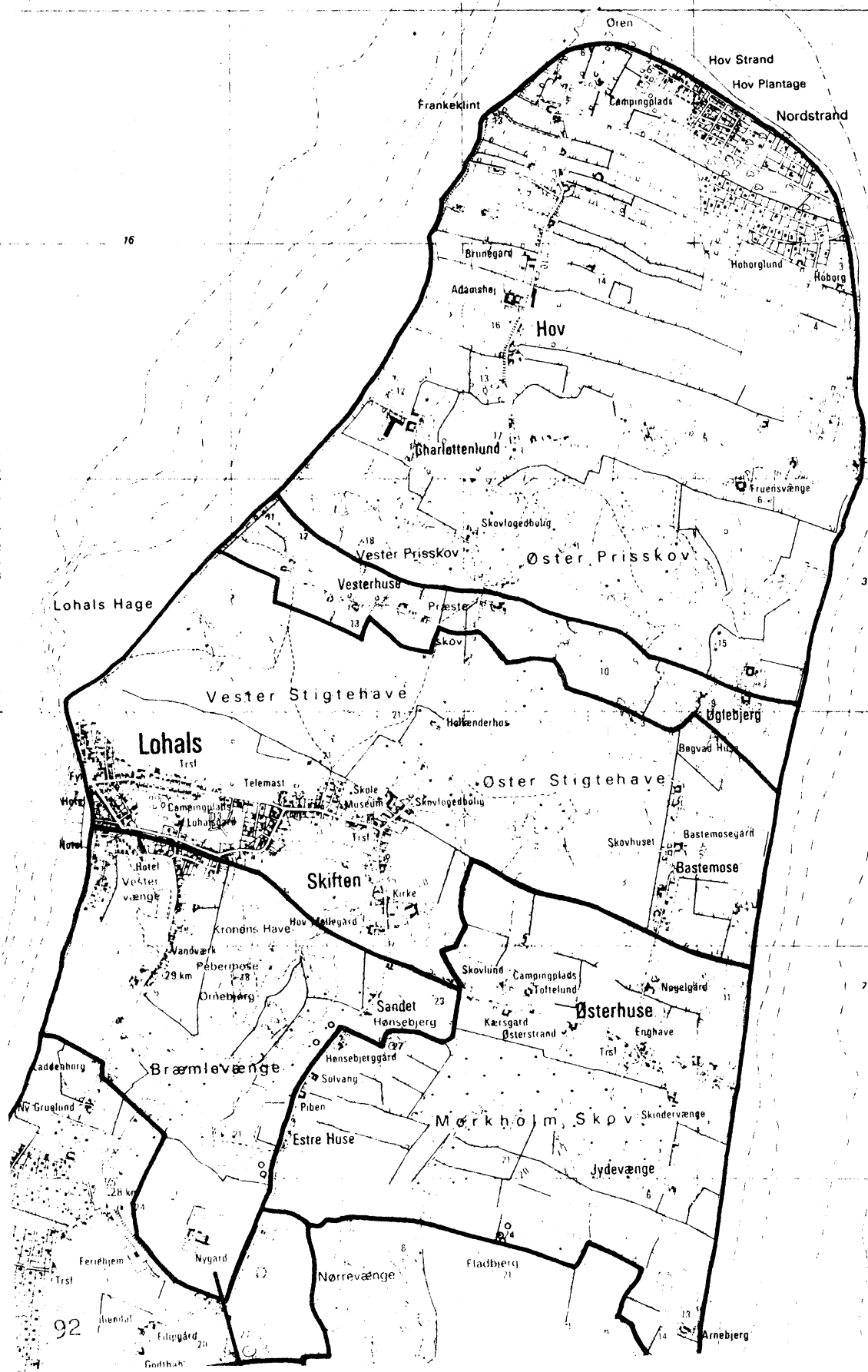
Adamshøj

Hov

Charlottenlund

Hov Sand

KLAVSEBØLLE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	----------------------------

Navn: Klavsebølle	Navnetype: -bølle
---------------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Klavsebølle er nævnt første gang 1442 i formen Klaxebøle. Forleddet er en form af mandsnavnet, gl'da. Klakk. Efterleddet er bølle, gl'da. bøli, som oprindeligt har betydet helgård.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby (Tullebølle).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	----------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens gårde og huse ligger ret tæt, men uregelmæssigt langs den slyn-
gede øst-vest-gående vej, der mod vest forgrener sig i to veje, der
udgår fra en lille vejforte. Langs den nordligste en række huse og et
hus for enden helt isoleret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1806 figur: Blokudskiftning, store men uregelmæssige blokke -
eng- og skovområder midt i ejerlavet delt i mange
lodder.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet vest for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 + 1 sås årligt. Vangelag med Rifbjerg.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terræn-
skrænter. Områder med henholdsvis hedeslette og naturskabt
marint forland ved kysten.

jordbund: Overvejende moræneler. En del ferskvandstørve og -sand ved
kysten.

naturlig afgrænsning: Mod NV og delvis mod SV, ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Større eng- og skovormåder V for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 5 ud af 12 gårde (42%) er tilbage i byen, hvor der ikke er sket nybebyggelse. Vejnettet er ændret, derved er vejen mod nord i den vestlige ende sløjfet. Tofteskellene bevaret omkring de eksisterende gårde, men ellers sløjfet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i den vestlige del.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
-----------------	---------------------------	----------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 44 ha, deraf opdyrket i 1688: 32%.

Tønder hartkorn	1662 ¹	1688	1844	1903
	83	64	61	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664 ¹	1688	1787	1844	1903
Gårde:		13	13	13	12	12	15
Huse:		6			16		
Huse m/ jord:						16	15
Huse u/ jord:			2	7		5	6
I alt:		19	15	20	28	33	36

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
	1664				
(54%)	1688	7	5	1	4,9
(92%)	1844	11	1		4,4
(67%)	1903	13	2		3,4

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		87	117	105
Børn:		59	74	46
I alt:		146	191	151

1. Iberegnet Ertelykkes (1 gård, 1 hus).
2. Arealangivelsen og/eller td. dyrket land i 1688 omfatter muligvis ikke helt det samme areal eller også er der tale om en evt. fejl i materialet, da angivelsen her ikke virker sandsynlig.,

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
-----------------	---	-----------------------------	----------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7	2			6	
1844							12	21
1903	9	7					6	14

Udviklingsbeskrivelse:

Opdyrkningsprocenten var i 1688 32%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 64 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende til 61 tdr. htk. Klavsebølle er som udflytterby udparcelleret af kirkebyen Tullebølle's ejerlav. I Klavsebølle ejerlav ligger enestegården Ærteløkke der i 1426 var væbnergård, men i 1560 blev mageskiftet til Maribo Kloster. Marknavne på Tulstrup (1682) vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse ved Lystbjerggård. Ved stranden fandtes et voldsted Holmslot.

Klavsebølle blokudskiftedes i 1806 og siden er 7 gårde flyttet ud.

I 1472 havde Fårevejle 3 gårde i byen, medens Ernegård Frillesdatter på samme tid havde en enkelt gård. Under Tranekær len hørte i 1510 mindst 2 fæstegårde. I 1664 var byen stort set delt mellem kronen og Fårevejle, der havde 6 gårde. Med afhændelsen af Tranekær i 1672 medfulgte 5 gårde og 2 huse i Klavsebølle. I 1766 havde Tranekær (herunder mejerigården Blegholm) 7 egaliserede gårde a 6-2-0-0 tdr. htk., 1 bol på 1 tdr.htk. og 12 huse uden jord, medens Fårevejle på samme tid havde 5 gårde og 3 huse. Endnu i 1844 var hele byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje halvt fuldført.

Antallet af gårde lå fra 1610 til 1844 på 12-13, og steg herefter til 15 i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallet var allerede højt i 1700-tallet, som følge af nabohovedgården (Blegholm) hoveribehov, og bebyggelsen stagnerede i det 19. årh.

Gårdene var i 1688 lidt under normalstørrelse. Halvdelen af byens gårde egaliseredes inden 1766 og i forbindelse med udskiftningen er der formentlig sket en egalisering af de resterende, således at byen som helhed fremstår egaliseret i 1844.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	--------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

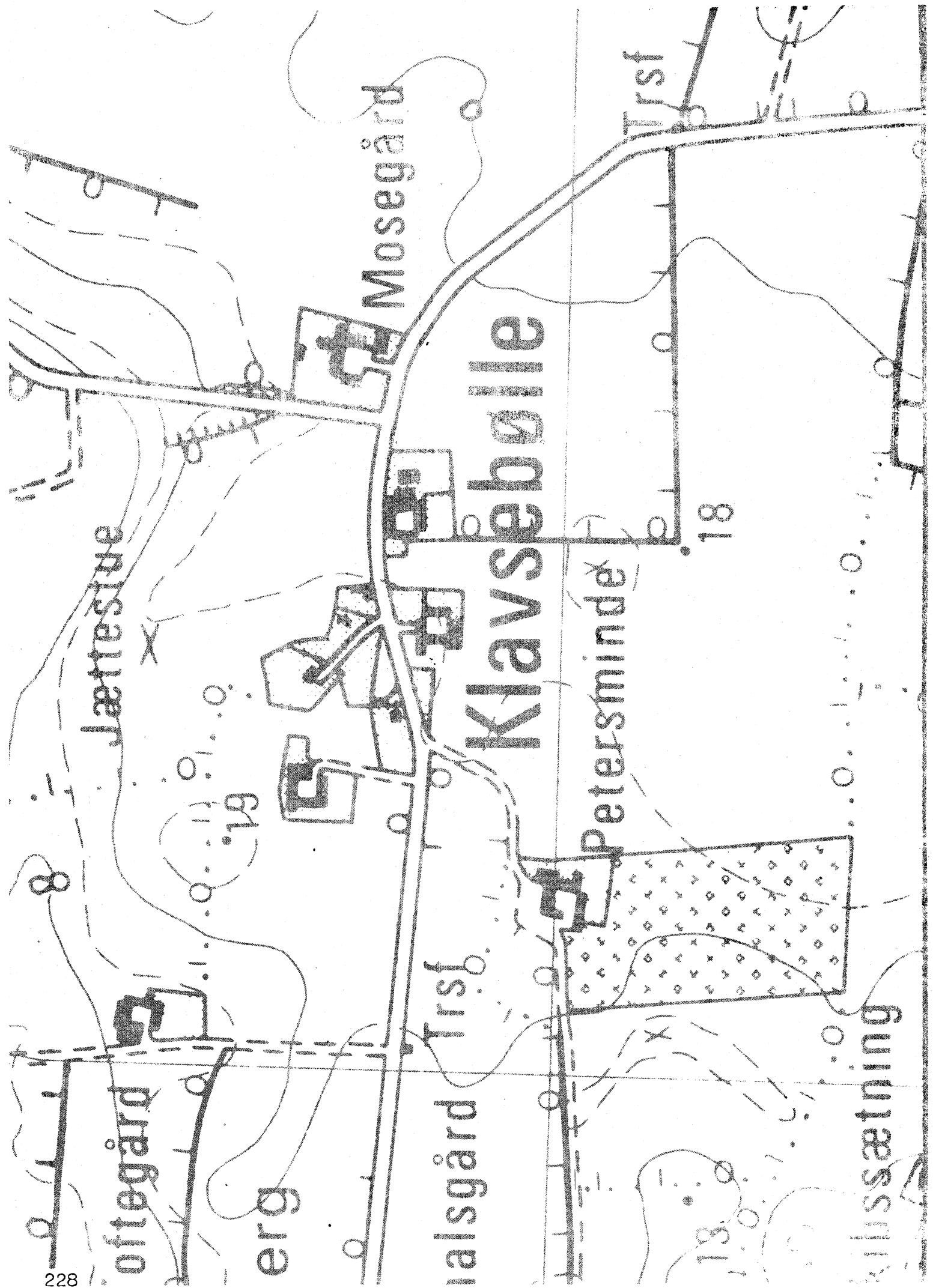
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

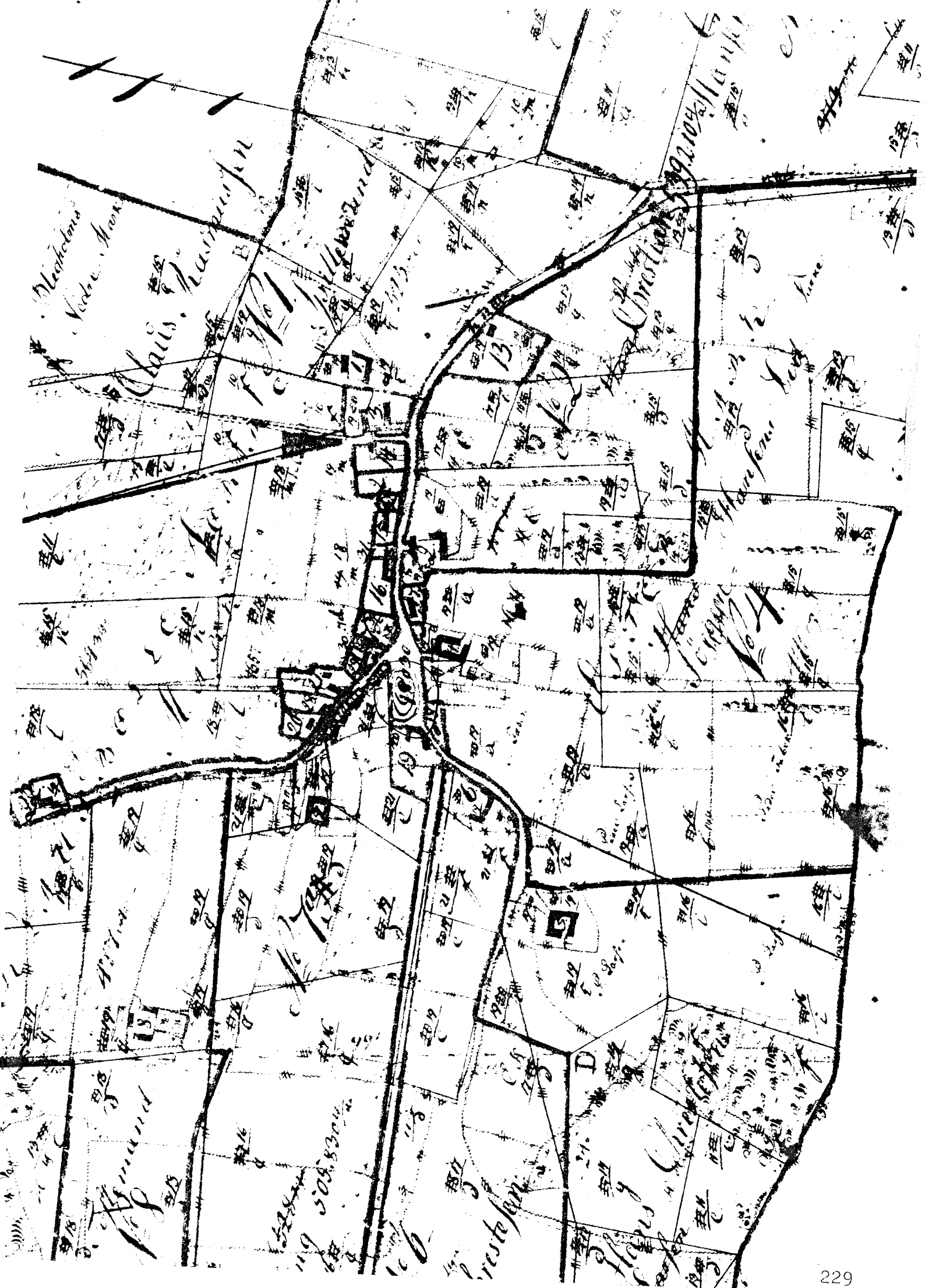
- 1) Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -bølle er som typisk for kystejlerlav placeret i et indre hjørne af sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. I ejerlavet er anlagt en enestegård Ærteløkke, der i 1400-tallet var væbnergård. Endvidere en udflytterby Tulstrup, der atter nedlagdes i middelalder.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes fra 1400-tallet og op i 1800-tallet af Fårevejle og Tranekær (først som og len fra 1672 som grevskab). I 1700-tallet oprettedes Blegholm som hovedgård for grevskabet, hvilket satte sig spor i en egalisering af Tranekærs gårde samt en voldsom husvækst. De øvrige gårde egaliseredes ved udskiftningen og bebyggelsen fremstår som helhed egaliseret i 1844.

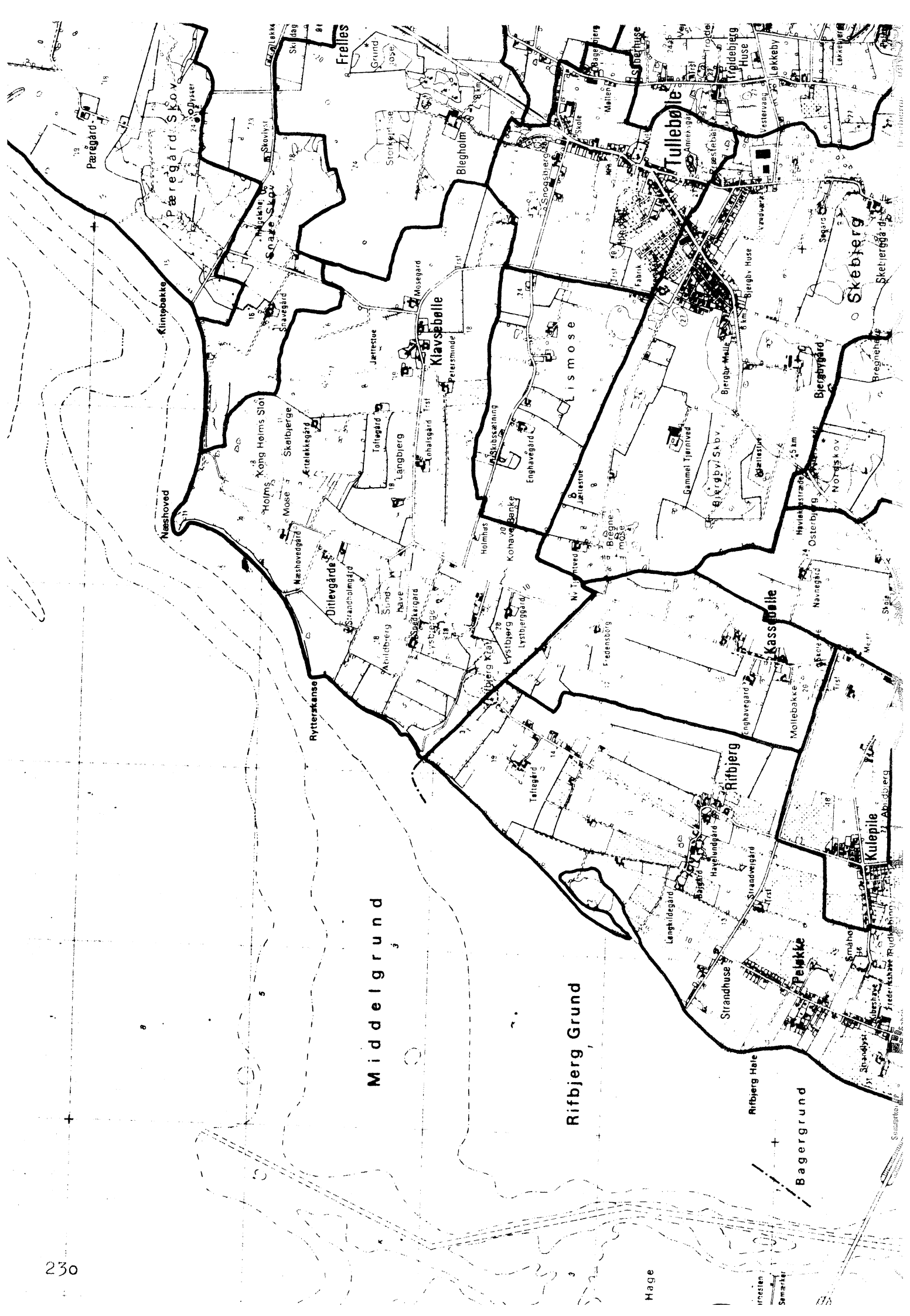
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene, samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomten af Holmslot, Tulstrup, 5 frilagte gårdtomter i byen.

LEJBØLLE

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Navn: Lejbølle	Navnetype: -bølle.
-----------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Lejbølle er nævnt første gang o. 1231 i formen Lekebole. Forleddet er en kortnavnedannelse til et navn på -lek. Efterleddet er bølle, glda. bøli, som sandsynligvis betyder helgård.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby.

Byens 17 gårde ligger meget tæt og helt op til den øst-vest-gående slyn-
gede bygade. Husene ligger spredt mellem gårdene og i den vestlige ende,
hvor der kun er få gårde. Der er generelt mange lange smalle tofter.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokudskiftning, mange uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 1 gård.

☒ efter udskiftningen 7 gårde.

Alle på nær 1 flyttet ud i området omkring byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3 Vangelag med Emmerbølle, Helletofte og
Korsebølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med terrænskrænter og hatformede
bakker.

jordbund: Overvejende moræneler. En del ferskvandstørv og -dynd mod SØ.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og delvis mod N og S.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Stort engområde i den S-del samt eng spredt i ejerlavet, skov Ø og N
for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Knap halvdelen af byens gårde er flyttet ud, men således at det regulerede præg er forsvundet, idet de tilbageblevne gårde nu ligger spredt uden nybebyggelse på de gamle tomter. Derimod er der sket nybebyggelse i byens vestlig ende langs den N-S-gående vej. Vejnettet er stort set uforandret, mens toftestrukturen er delvis bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engområder N og S for byen, skov Ø for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 545 ha, heraf opdyrket i 1688: 42%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		76	96				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664 ²	1688	1787	1844	1903
Gårde:		17	17	18	19	17	18
Huse:		7					
Huse m/ jord:			5 [*]	2	19	11	17
Huse u/ jord:			9	14 [*]		15	26
I alt:		24	31 [*]	34 [*]	38	43	61
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
58% 1664 ¹	4	4	4	7,7			
64% 1688	12	5	1	4,0			
71% 1844	7	9	1	4,2			
50% 1903	10	8		4,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	124	217	206				
Børn:	100	110	77				
I alt:	224	327	283				

1 1 af 12 kendte.
2. Incl. Gundersgård.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			15	14 [*]	2			
1844	2	1			1	1	14	24
1903	15	34					3	9

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 545 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 42%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1688 til 76 tdr.htk., hvilket i 1844 - vel som følge af øget opdyrkning - sattes op til 96 tdr.htk. I 1400-tallet var Sletø og Strandø i ejerlavets sydlige del ligeledes skovdækket. Gundersgård umiddelbart vest for Lejbølle by omtales fra 1476. Der skal tidligere have været et voldsted her. Omkring 1800 var Gundersgård delt som tvillingegård.

Lejbølle blokudskiftedes i 1792 og siden er 8 gårde flyttet ud.

Ud over Gundersgård nævnes der i Lejbølle en adelig sædegård fra 1448 til midten af 1500-tallet. Byen domineredes dog af kronen. Allerede omkring 1200 erhvervede kronen gods i Lejbølle. Præsterne i Bøstrup og Rudkøbing havde fra senmiddelalderen 3 gårde i byen. I 1564 erhvervede kronen 1 gård i byen og i 1604 yderligere 5 gårde og 6 gadehuse. I 1664 var hele byen i kronbesiddelse på nær 2 gårde til den indensogns hovedgård Nedergård. Da kronen afhændede Tranekær i 1672 medfulgte ialt 11 gårde, 4 bol og 9 huse i Lejbølle foruden Gundersgård og vejrmøllen. Og i 1766 var Tranekærs andel fortsat 13 gårde og 13 huse, medens de indensogns hovedgårde Nedergård og Egeløkke fortsat kun havde 2 gårde. Overgangen til selveje skete sent og var endnu ikke afsluttet i 1903.

Antallet af gårde lå fra 1610 til 1903 stabilt fra 17-19, ligesom hus- og befolkningseksponen i det 19. årh. har moderat omfang som følge af den sene overgang til selveje.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Bøstrup
----------	------------------------------------	--------------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

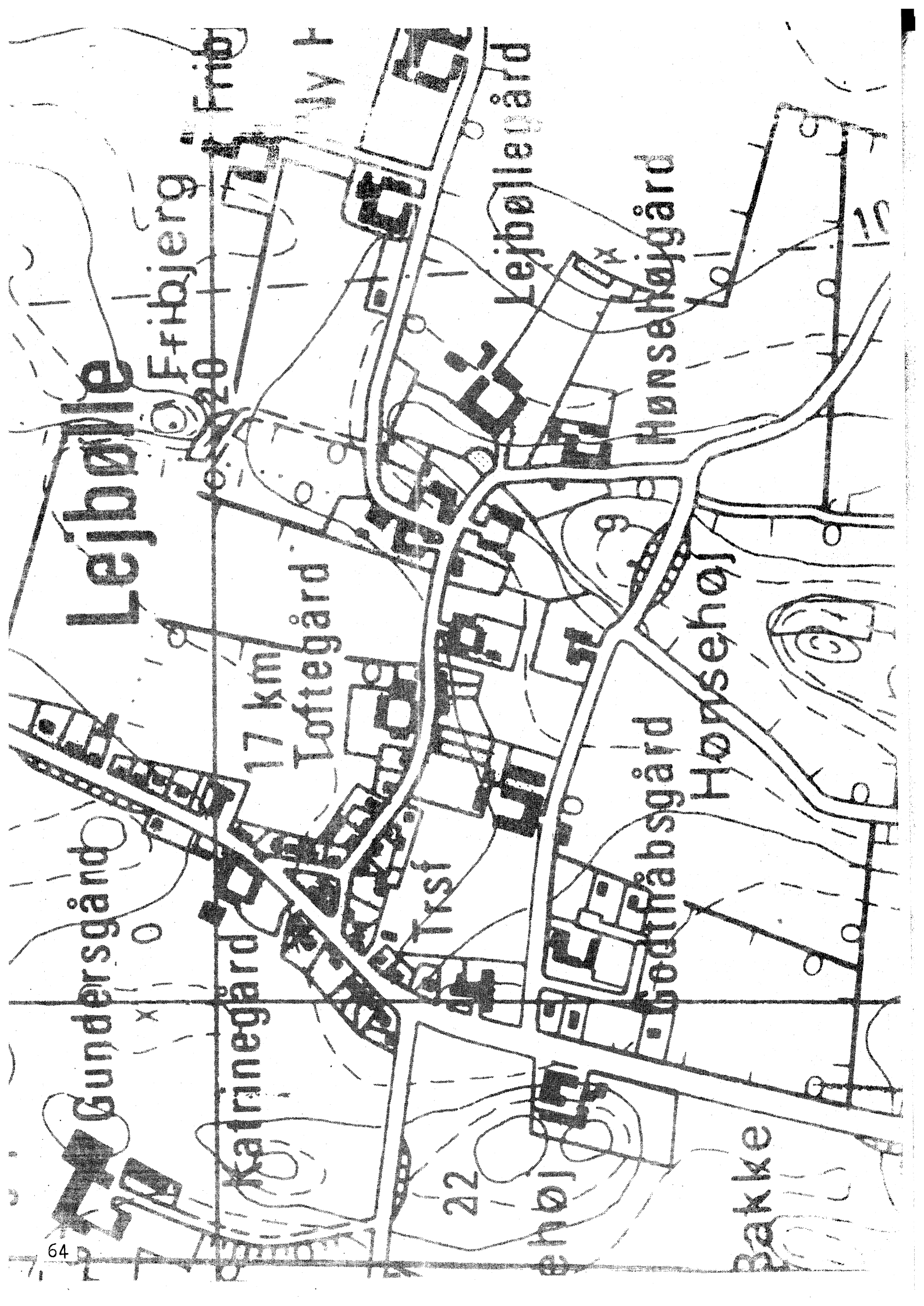
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -bølle er som typisk for kystejervlav placeret i et indre hjørne af ejerlavet og har agerorientering. Byformen er den ret sjældne regulerede vejby. Gundersgård, vest for bytomten, synes i middelalderen at have været væbnergård.
2. Udviklingstype. Lejbølle husede en adelig sædegård i senmiddelalderen, men domineredes i øvrigt af præste- og krongods. Med salget af Tranekær len i 1672 medfulgte hovedparten af byen. Overgangen til selveje skete sent og ledsagedes af moderat ekspansion. Byen synes aldrig egaliseret.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og det regulerede præg gået tabt.
2. Kulturlandskabet har bevaret større eng- og skovarealer samt en del af udskiftningsghegnene.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: et ødelagt voldsted, en frilagt gårdtomt.

44-1026

10/17 395.47

17/2

1890

165,570

1862
March 1st

39250

601 8

This image is a high-contrast, black and white scan of a document page. It appears to be a technical drawing or a map, featuring a grid-like structure with various markings and lines. The image is heavily degraded, with significant noise and artifacts, making it difficult to discern specific details. The overall appearance is that of a low-quality photocopy or a scan of an old document.

14116

Handwritten notes and signatures, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

SECRET

13080

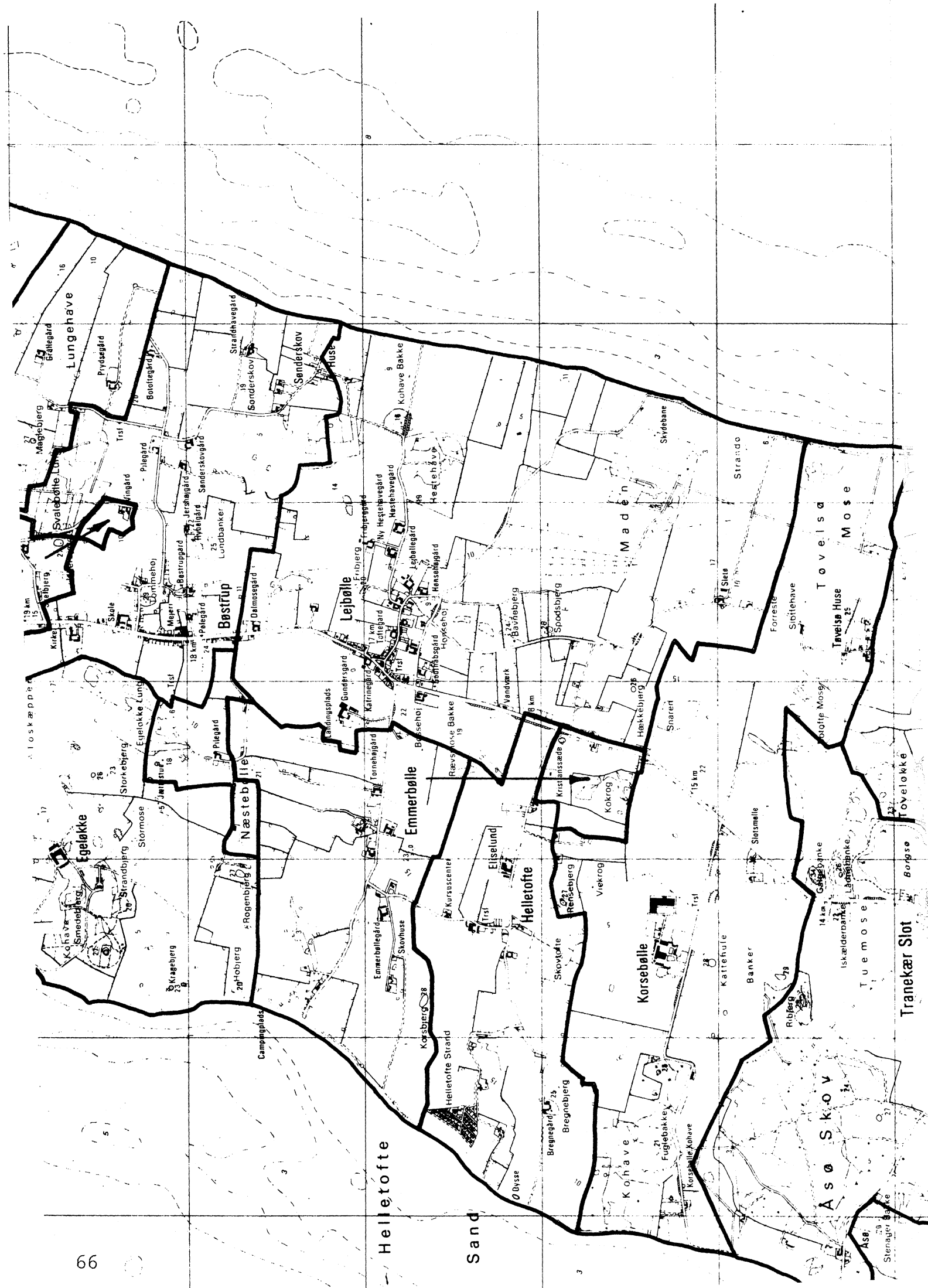
This image shows a close-up of a document page with a grid-like pattern, likely from a ledger or form. The grid consists of several rows and columns defined by thin lines. Some cells contain handwritten numbers, such as "100" and "1000". There are also some other markings and faint text visible, but they are mostly illegible due to the focus and lighting. The overall appearance is that of a scanned document with some noise and artifacts.

20

161

250

65

LILLE SNØDE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	-----------------------

Navn: Lille Snøde	Navnetype: -with
---------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Lille Snøde er nævnt første gang 1339 i formen Lilæsnøwith. Forleddet er tillægsordet, glda. snøth, som betyder ringe, elendig. Efterleddet er navneordet, glda. with, som betyder skov. Sammensætningen betyder formentlig "skov med stynede træer".

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, sidstnævnte er St. Snøde.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Byens 5 gårde ligger rundt om den ovale vejforte, der øst støder op til St. Snødes ejerlav. 3 huse ligger i den sydlige ende op til vejforten. Byen ligger for foden af et højdedrag mod øst.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering
 Engområde syd for byen.

c. Udskiftning

år: 1805 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård.
 Flyttet N for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 Vangelag med Ennebølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terræn-skrænter.

jordbund: Overvejende moræneler. Ferskvandstørv og -dynd mod V og NØ.

naturlig afgrænsning: Mod V og delvis mod Ø.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med
 Engområde mod V og spredt i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	---------------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

80% af gårdene ligger tilbage i byen (kun den nordligste er flyttet ud) og de ligger alle omkring vejforten, der nu er et gadekær. Der er kun nybygget nogle huse i den nordlige del. Bortset fra vejen øst om gadekæret er vejnettet velbevaret og ligeså tofteskellene.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Kun meget få udskiftningshegn

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engområder nord og syd for byen samt skov i det nordøstlige hjørne.

Nybebyggelse (blandt andet en skole) i det nordøstlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	---------------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 113 ha, deraf opdyrket i 1688: 52%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		22	21				
Bebyggelsesenheder:							
		1542	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		5	4	5	5	5	5
Huse:					4		
Huse m/ jord:						10	6
Huse u/ jord:			4 ¹	1		1	12
I alt:		5	8	6	9	16	23
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664 ²	2		1	3,8			
(100%) 1688		5		4,4			
(100%) 1844	5			3,7			
(100%) 1903	5			3,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	34	54	63				
Børn:	18	20	26				
I alt:	52	74	89				

1. 4 steder med tilsammen 2 tdr. htk.
2. De 3 kendte.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	4			1	
1844	4				1	11		
1903	5	15						3

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 113 ha lille ejerlav var i 1688 opdyrket 52%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 22 tdr.htk. og tilsvarende til 21 tdr.htk. i 1844. Lille Snøde er udparcelleret af Store Snødes ejerlav og har nærmest karakter af en bydel.

Lille Snøde blokudskiftedes i 1805 og siden er 1 gård flyttet ud.

I 1340 skødede Jacob Basse sin ejendom i Lille Snøde til præstebordet i Snøde. Denne andel bestod i 1500-1600-tallet af 4 (egaliserede) gårde, men har muligvis oprindeligt været en væbnergård. I 1429 nævnes væbner Mads Jensen i Lille Snøde. En 5. gård hørte sammen med Kroga-gergård og afhændedes sammen med denne fra kronen i 1577 (jfr. under St. Snøde). Denne gård fortsatte under Stensgård endnu i 1800-tallet, hvor mensalgårdene var overgået til selveje. Under Tranekær len hørte i 1600-1700-tallet 4 småbol på hver ½ tønne.

Antallet af gårde lå fra 1500-tallet til 1903 konstant omkring 5. Hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. var af normal omfang.

Gårdene var i 1688 ret små og bebyggelsen fremstod allerede da som egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Snøde
----------	------------------------------------	--------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

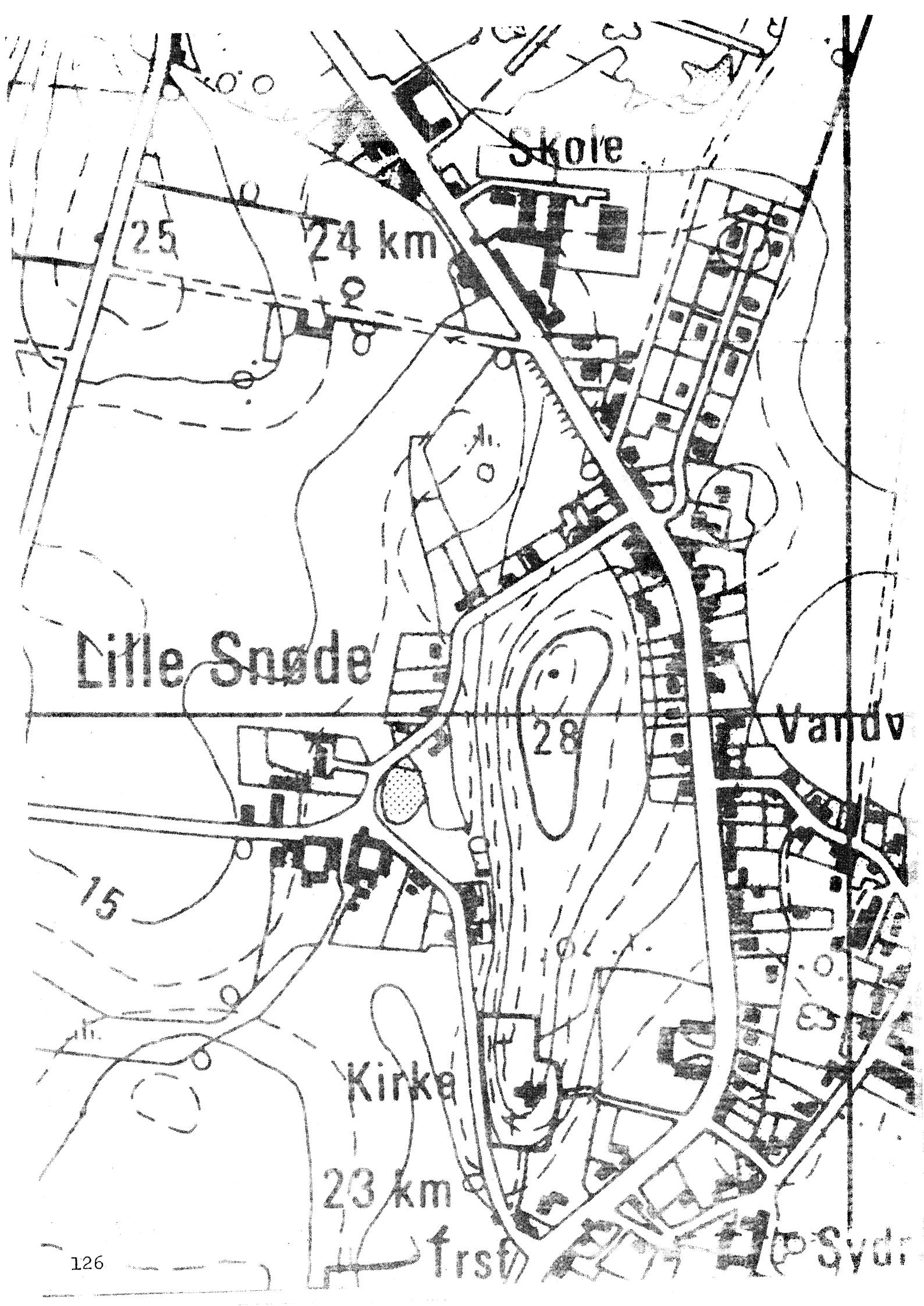
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby.
- 2) Udviklingstype. Størsteparten af ejerlavet tilhørte i 1340 Jacob Basse, der skænkede ejendommen - muligvis en væbnergård - til præstebordet i Snøde. Senere forblev de 4 af byens 5 gårde som (egaliserede) mensalgårde indtil overgangen til selveje, der ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret eng og skovarealer, men kun få udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Skole

25

24 km

Lille Snøde

28

Vandv

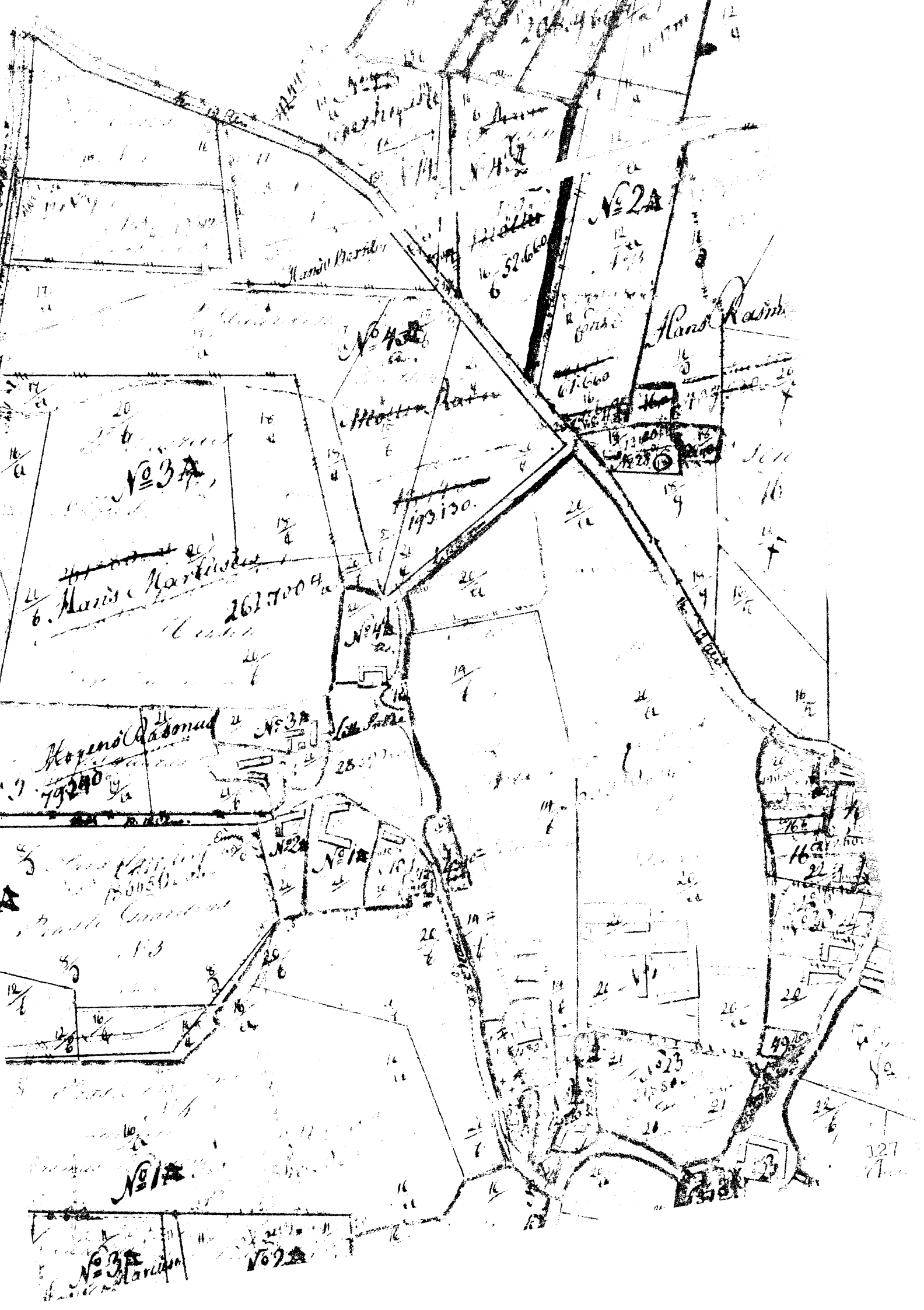
15

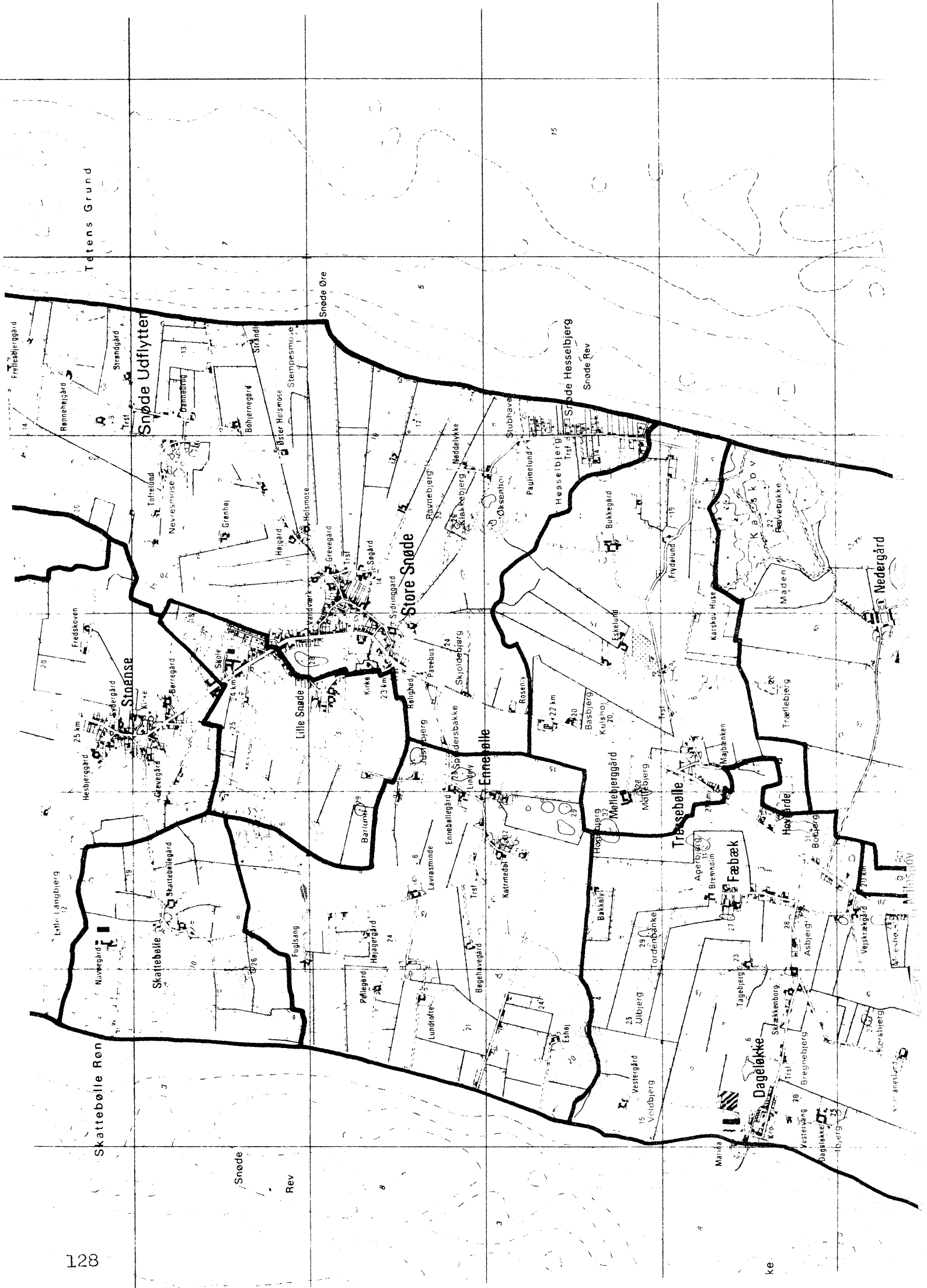
Kirke

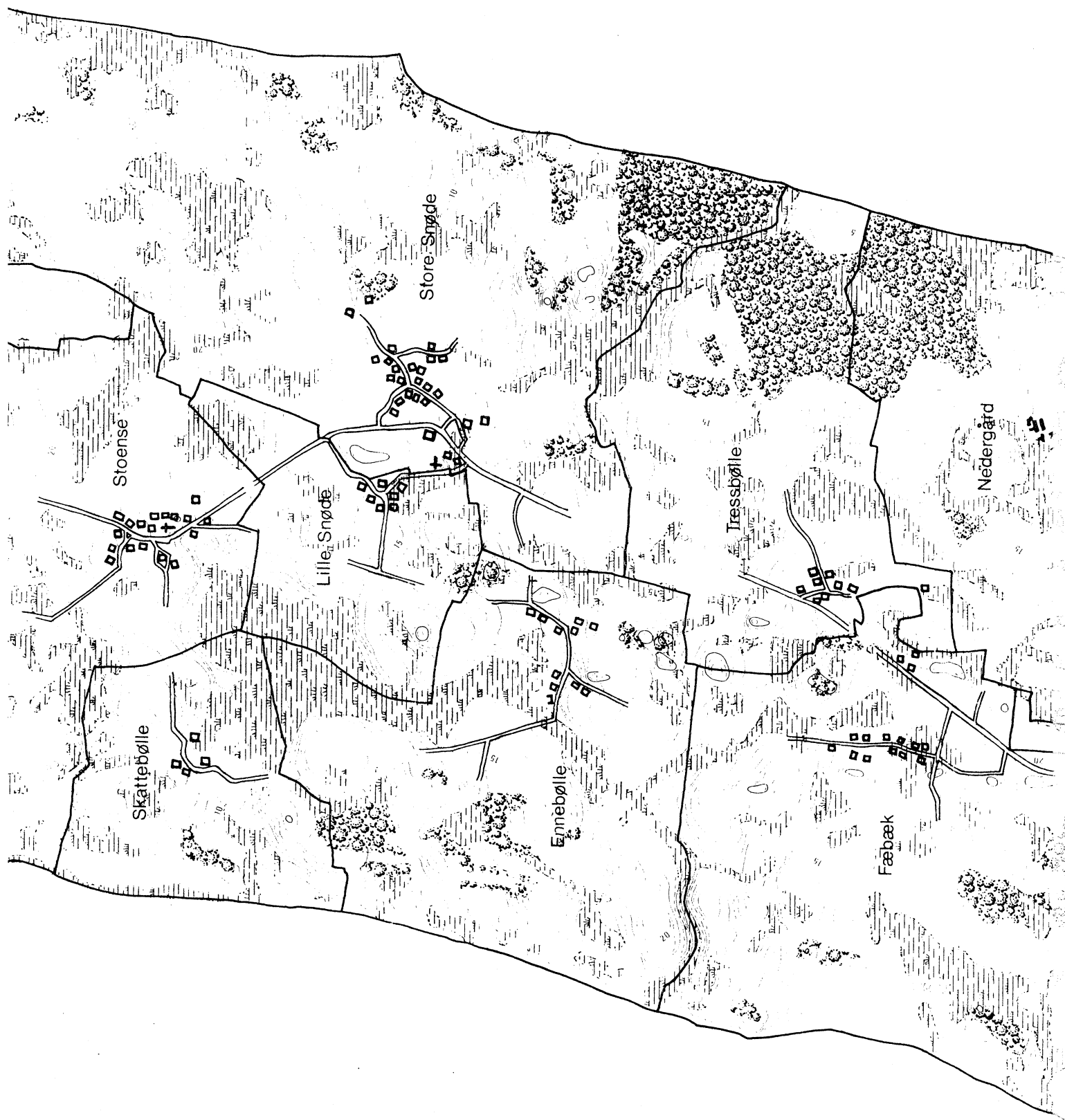
23 km

frsf

Sydr

LISMOSE

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
-----------------	----------------------------------	-----------------------------	----------------------------

Navn: Lismose	Navnetype: -mose
-----------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Lismose er nævnt første gang 1478 i formen Lytzmosæ. Forleddet er muligvis et navneord, glda. lith, som betyder skråning. Efterleddet er navneordet mose.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby (Tullebølle).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
-----------------	------------------------------------	----------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE**a. By-tomten** Slynget vejby.

Byens 4 gårde ligger meget spredt langs den øst-vest-gående vej eller sidevej fra denne. 3 huse ligger i den østlige ende, hvor vejen slynger sig mod syd i en mindre vejforte.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering
 Engområde ligger lige syd for bygaden.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning, store men ret uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI**a. Vangesystem**

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Tullebølle og
vangelag med Skebjerg.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade.

jordbund: Overvejende moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med
 Engområder spredt i hele ejerlavet, men især syd for byen - skov øst og vest for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

De 4 gårde ligger på samme sted som ved udskiftningen, og da der ikke er sket nybebyggelse af betydning, har bebyggelsen stadig karakter af en spredt bosættelse. Vejnettet er uforandret, mens tofteskellene stort set er opløste.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Kun få udskiftningshegn.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov både øst og vest for byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 158 ha, heraf opdyrket i 1688: 25%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
		17	19	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		4	4	4	4	4	4
Huse:		1			3		
Huse m/ jord:						3	7
Huse u/ jord:				1			4
I alt:		5	4	5	7	7	15

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
	1664				
(50%)	1688	2	2		4,3
(75%)	1844	1	3		4,8
(75%)	1903	3	1		4,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	24	29	40
Børn:	12	21	24
I alt:	36	50	64

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullerbølle
-----------------	---	-----------------------------	-----------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2				2	
1844							4	3
1903	3	9					1	2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 158 ha store ejerlav var i 1688 og kun opdyrket 25%. Tallet må dog tages med forbehold, da Lismose havde integreret dyrkningsfællesskab (trevangsbrug) med moderbyen Tullebølle, hvorfor ejerlavsgrensen mellem de to byer først fastlagdes ved udskiftningen. Lismose takseredes i 1688 til 17 tdr.htk. og i 1844 til 19 tdr.

Byen blokudskiftedes i 1798.

I 1634 erhvervede kronen 2 gårde i Lismose fra Hjortholm. De 2 adelsgårde tilhørte i 1664 Nedergård. Da kronen i 1672 afhændede Tranekær medfulgte 1 gård i Lismose. Omkring 1770 var byen delt mellem Nedergård (2 gårde), Tranekær og Hjortholm (hver 1 gård). Endnu i 1844 var hele byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje vidt fremskredet.

Antallet af gårde forblev fra 1610 til 1903 på 4, ligesom husvæksten i det 19. årh. havde begrænset omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret i sin helhed.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	--------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er en løst opbygget udgave af slynget-vejby type. Byen havde dyrkningsfællesskab med moderbyen Tullebølle.
- 2) Udviklingstype. Byens besiddelsesforhold forblev meget spredte og byens gårdtal var stabilt fra 1610 til 1903, ligesom der kun var tale om moderat husvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med velbevaret struktur.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, men det løse præg forstærket.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret større skovareal, men kun få udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Skibssætning

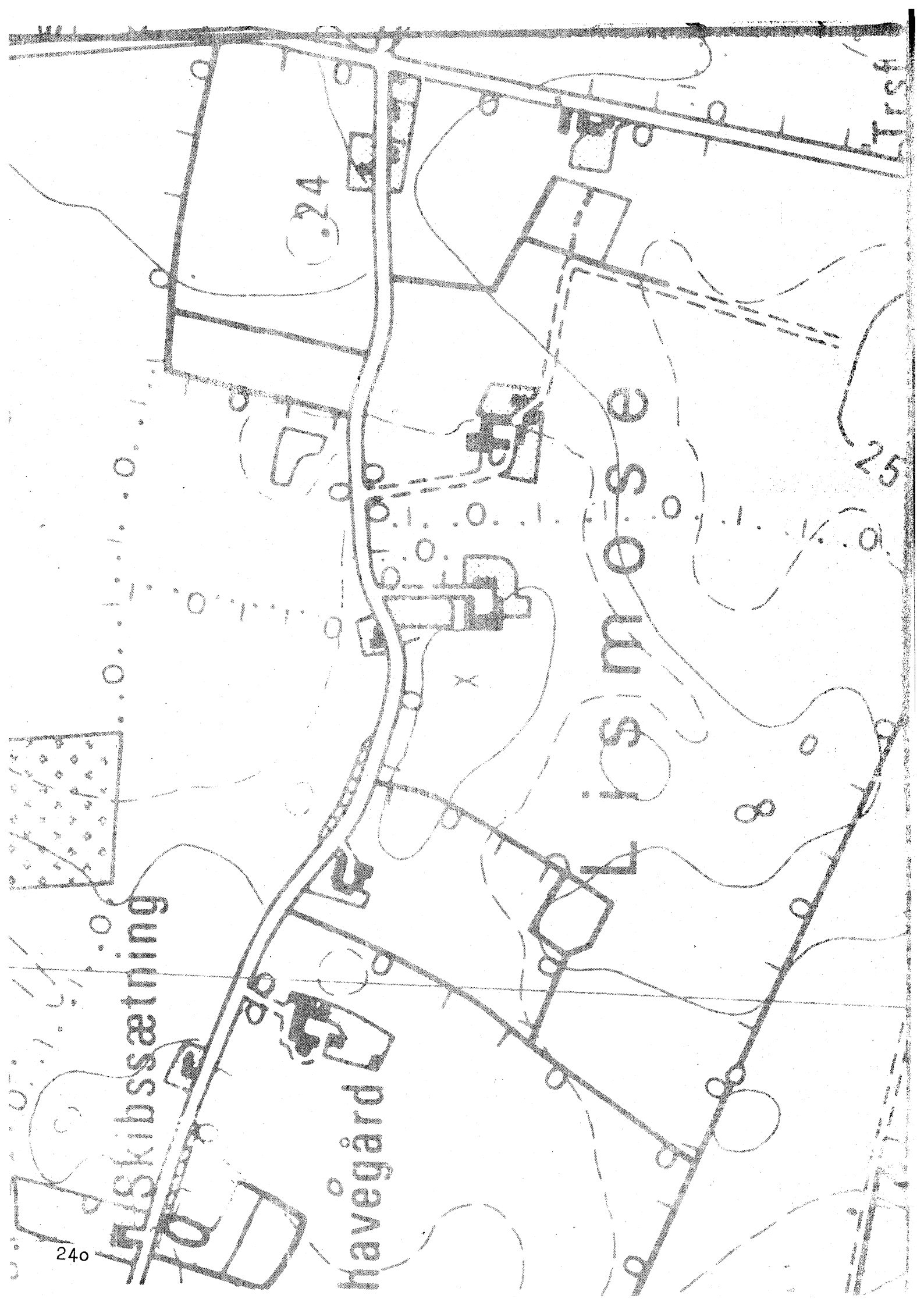
havegård

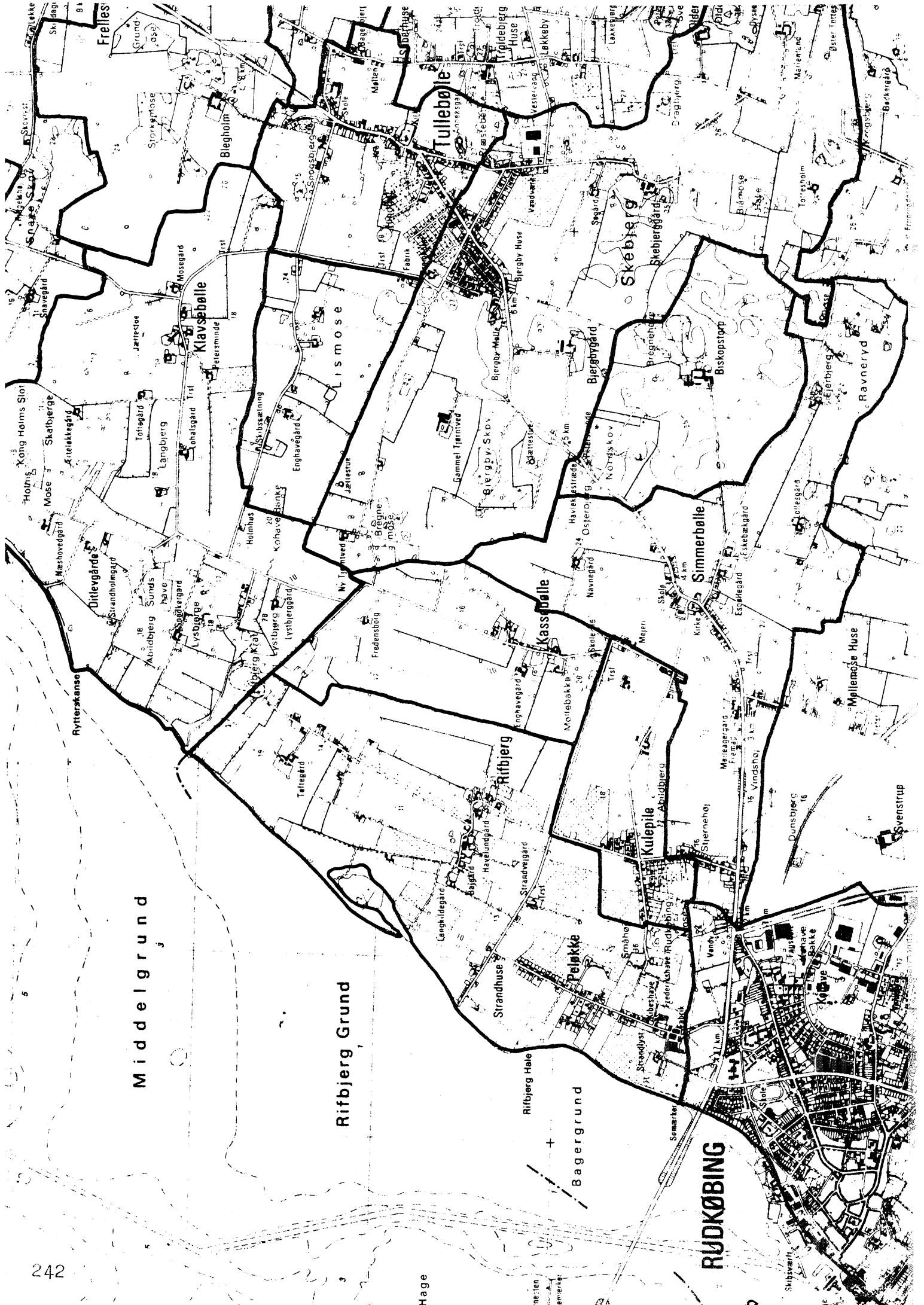
is mosse

25

Trst

24

Hage

meten
Samerter

RUDKØBING

Middelgrund

Rifbjerg Grund

Bagergrund

Rifbjerg Hale

Palakke

Kulepile

Rifbjerg

Kassbølle

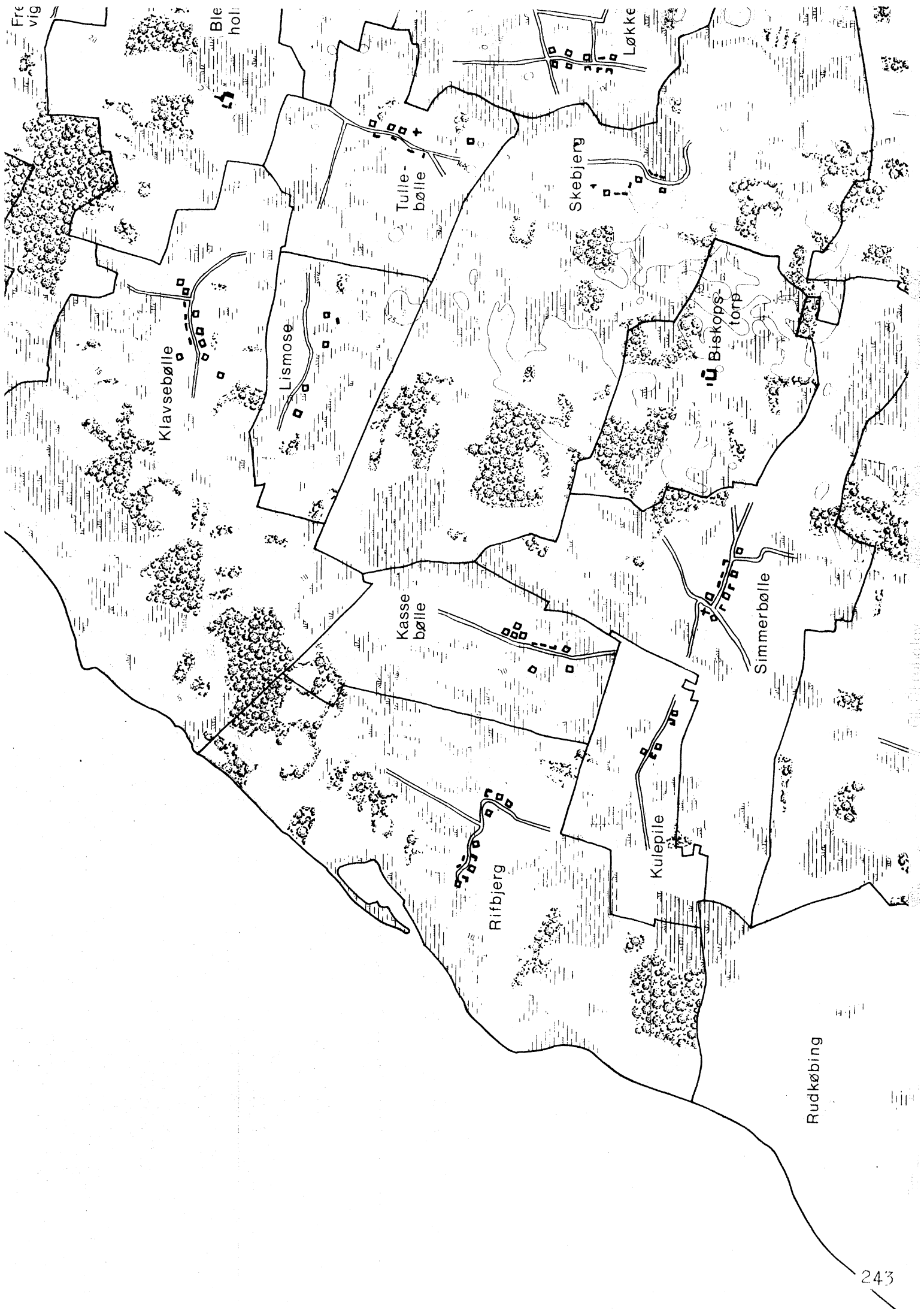
Simmerbølle

Skebjerg

Tullebølle

Klavseholle

Frelles

LØKKEBY

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

Navn: Løkkeby	Navnetype: -by
----------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Løkkeby er nævnt første gang 1496 i formen Lickeby. Forleddet er løkke, glda. lykkia, som betyder "løkke, indhegnet område". Efterleddet er by, glda. by, som i de fleste stednavne betyder landsby.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vi- kingetid og middelalder
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	----------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby. (!)

Byens gårde og huse ligger regelmæssigt langs den nord-syd-gående omtrent lige vej. Især tofterne udviser et stærkt reguleret præg i form af lige store bredde.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Strimmeludskiftning, lodderne udgør lange øst-vest-vente strimler, der går fra byen ned til vandet.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 11 gårde.
 Flyttet øst og nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 4-vangsbrug rotation: 3/1
 vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Langeland. Moræneflade med hatformede bakker og terræn-skrænter.

jordbund: Overvejende moræneler med store områder med ferskvandstørv, -dynd og -sand mod V og Ø.

naturlig afgrænsning: Mod øst og delvis mod vest og syd.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Eng spredt i ejerlavet, men især langs kysten mod øst og nord for byen, skov mellem kysten og byen.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 gård og enkelte huse ligger tilbage i byen, som ikke udgør nogen bebyggelsesenhed længere. Vejnettet er udvidet med en vej mod vest. Toftestrukturen er helt opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engarealer nord for byen.

Vej mod øst langs kysten.

En feriehusbebyggelse opstået ved kysten.

FYNS AMT	Herred: Langeland, Nr.	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	---------------------------	----------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 327 ha, deraf opdyrket i 1688: 47%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		65	71				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		12	12	12	12	15	21
Huse:		2	2		9		
Huse m/ jord:						16	15
Huse u/ jord:				2		12	25
I alt:		14	14	12	21	43	61
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664 ¹	2	6	1	6,4			
(75%) 1688	4	8		5,4			
(80%-1:4) 1844	8	7		4,2			
(67%) 1903	17	4		3,1			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	72	188	182				
Børn:	46	85	73				
I alt:	118	273	255				

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	--------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			9	2			3	
1844	1	19					14	9
1903	19	38					2	2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 327 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 47%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 65 tdr.htk. mod 71 tdr.htk. i 1844. I 1634 siges en gård i byen at have skov til 6 svins olden, men omkring 1800 var skovene forsvundet.

Løkkeby strimmeludskiftedes i 1794 og siden er 11 gårde udflyttet.

I senmiddelalderen havde Rudkøbing præstebord og sognekirken hver 1 gård i byen. Kronen havde i 1510 under Tranekær len en enkelt gård, men tilmageskiftede sig i 1528 og 1634 yderligere 3 gårde i byen. I 1664 var kronens andel 9 gårde og 2 huse, medens de 3 adelsgårde havde hver sin besidder. Da kronen i 1672 afhændede Tranekær medfulgte 7 gårde og 2 huse i Løkkeby. I 1766 havde Tranekær fortsat 7 gårde (nu egaliserede på 5-5-0-0 tdr.htk.) og 3 huse. Nedergård havde i 1773 2 gårde a 5 tdr.htk. og Stensgård (i 1802) 1 gård a 6 tdr. Byen havde således som helhed et egaliseret præg. Endnu i 1844 var kun en gård overgået til selveje, men i 1903 var overgangen stort set fuldført.

Antallet af gårde lå i 1600-1700-tallet på 12, men steg i forbindelse med overgangen til selveje til 21, ligesom hus- og befolkningstilvæksten var markant.

Gårdene var i 1688 af normal størrelse. Byen udsattes i 1700-tallet for lodsejervise egaliseringer og fik derfor som helhed et egaliseret præg.

FYNS AMT	Herred: Langeland Nr. herred	Kommune: Tranekær	Sogn: Tullebølle
----------	------------------------------------	----------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

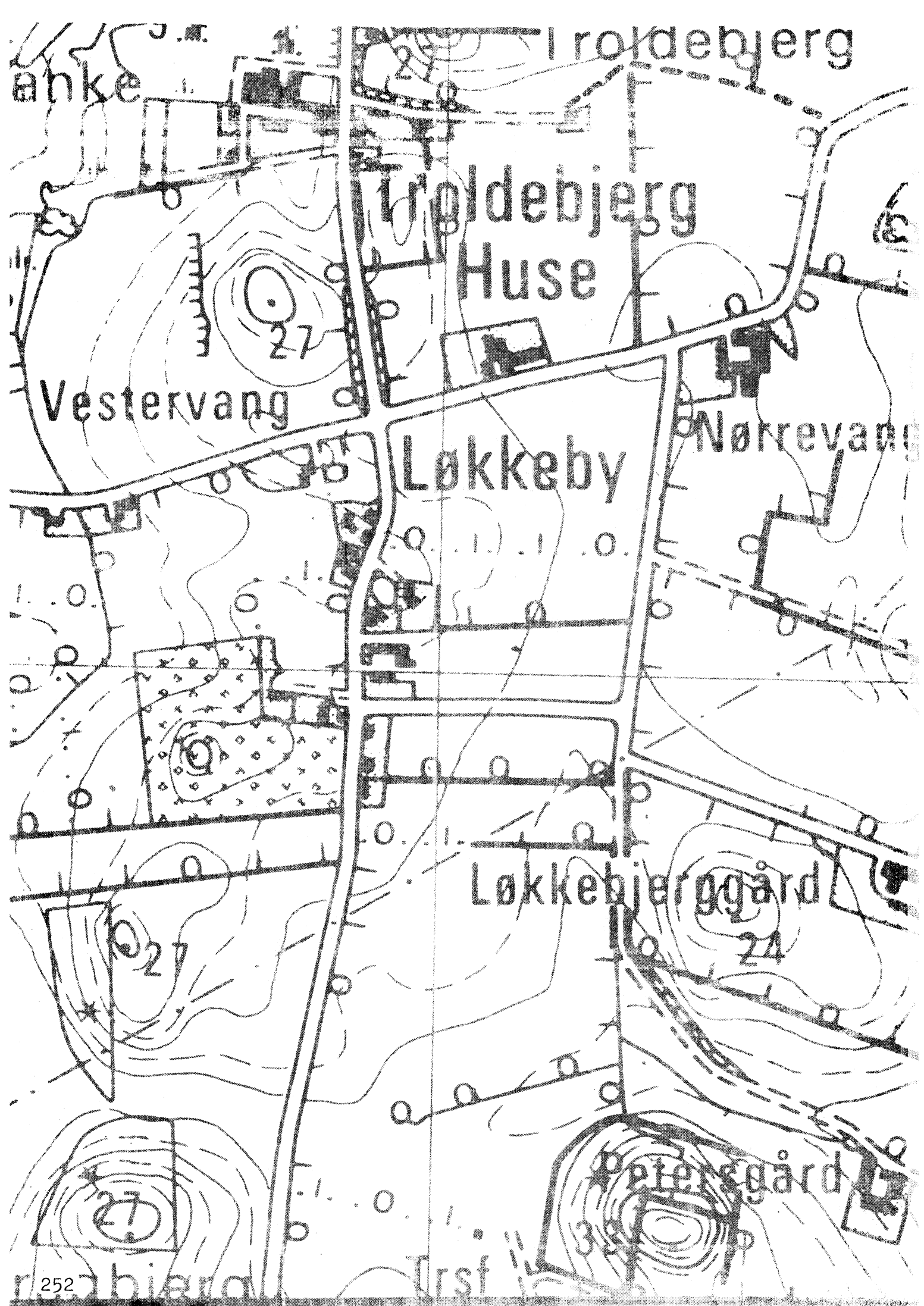
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

- 1) Anlægstype. Den lille adelby er som typisk for kystejervlav placeret i et indre hjørne af ejerlavet og har agerorientering. Byformen er vejby med et reguleret præg.
- 2) Udviklingstype. Byens besiddelsesforhold forblev spredte, men i løbet af 1500-1600-tallet blev Tranekær len (fra 1672 grevskabet) dominerende besidder og gennemførte en egalisering af sin del. Overgangen til selveje ledsagedes af kraftig vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene, samt større engarealer. Ved kysten er der feriehusbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 7 frilagte gårdtomter.

anke

Troldbjerg

Troldbjerg
Huse

Vestervang

Nørrevang

Løkkeby

Løkkebjerggård

Løkkebjerggård

252
r. biera

Trsf

